

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ Уханова І.О.
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ «УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ МІЖНАРОДНОЇ
ДОПОМОГИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ СЕКТОРУ
БУДІВНИЦТВА»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43М

Запорожан Ангеліна Валеріївна _____

/підпис /

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Уханова Інна Олегівна _____

/підпис /

ОДЕСА – 2024

АНОТАЦІЯ

Запорожан А.В., «Участь України в програмах міжнародної допомоги для повоєнного відновлення сектору будівництва».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є програми повоєнної відбудови сектору будівництва України.

У роботі розглядаються сутність, чинники та механізми програм міжнародної допомоги, проведено класифікацію програм міжнародної допомоги, проаналізовано методичні підходи та індикатори оцінювання результативності програм міжнародної допомоги.

Охарактеризовано та проаналізовано вплив війни на сектор будівництва України, досліджено сучасний стан та динаміку міжнародної допомоги сектору будівництва України у воєнний час, проаналізовано залучені механізми та програми міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час.

Обґрунтовано стратегічні напрямки післявоєнної відбудови України у секторі будівництва, виявлено перспективні напрямки співробітництва з міжнародними організаціями із залученням міжнародної допомоги для сектору будівництва України.

Ключові слова: повоєнне відновлення сектору будівництва, міжнародне співробітництво, вплив війни на сектор будівництва, міжнародна допомога, міжнародні організації.

ANNOTATION

Zaporozhan A. V., "Ukraine's participation in international assistance programs for the post-war reconstruction of the construction sector"

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". – Odesa National University of Economics. – Odesa, 2024.

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the research is the post-war reconstruction program of the construction sector of Ukraine.

The work examines the essence, factors and mechanisms of international aid programs, analyzes the classification of international aid programs, analyzes methodical approaches and indicators for evaluating the effectiveness of international aid programs.

The impact of the war on the construction sector of Ukraine was characterized and analyzed, the current state and dynamics of international aid to the construction sector of Ukraine during the war were investigated, the mechanisms and programs of international aid involved in the construction sector of Ukraine during the war were analyzed.

The strategic directions of the post-war reconstruction of Ukraine in the construction sector are substantiated, promising directions of cooperation with international organizations involving international aid for the construction sector of Ukraine are identified.

Strategic directions of post-war reconstruction of Ukraine in the construction sector are substantiated, promising areas of cooperation with international organizations with the involvement of international assistance for the construction sector of Ukraine are identified.

Keywords: post-war reconstruction of the construction sector, international cooperation, the impact of the war on the construction sector, international aid, international organizations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ПРИНЦИПИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ.....	7
1.1. Сутність, чинники та механізми програм міжнародної допомоги.....	7
1.2. Класифікація програм міжнародної допомоги.....	13
1.3. Методичні підходи та індикатори оцінювання результативності програм міжнародної допомоги.....	17
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ СЕКТОРУ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ....	23
2.1. Аналіз впливу війни на сектор будівництва України	23
2.2. Аналіз стану та динаміки міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час.....	32
2.3. Аналіз залучених механізмів та програм міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час.....	46
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ СЕКТОРУ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ ЗА РАХУНОК ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	55
3.1. Обґрунтування стратегічних напрямів післявоєнної відбудови України у секторі будівництва.....	55
3.2. Перспективні напрямки співробітництва з міжнародними організаціями із залучення міжнародної допомоги для сектору будівництва України.....	66
Висновки до розділу 3.....	79
ВИСНОВОК.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Широкомасштабна військова окупація України Російською Федерацією призвела до руйнування та пошкодження житла та об'єктів життєзабезпечення, а також внутрішньої та зовнішньої міграції працездатного населення. За цих умов національна економіка опинилася в кризовому стані. Однак війна мала закінчитися з підписанням мирної угоди, і ситуація на фронті та у міжнародній підтримці свідчить про те, що Україна має перевагу. У цьому контексті питання відновлення національної економіки стало як ніколи актуальним. Проблема відновлення країни після конфлікту не є новою. Те, як відбувається відбудова, значною мірою залежить від конкретних обставин кожної країни. Тому використання тих чи інших економічних інструментів може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Вивчаючи це питання, можна краще зрозуміти, як міжнародне економічне співробітництво може вплинути на економічне відновлення країни, як воно має бути структуроване, щоб забезпечити поновлення всіх секторів економіки, у тому числі будівельного сектору.

У дослідженні будуть проаналізовані теоретичні та практичні аспекти, які можуть безпосередньо вплинути на відновлення української економіки через подальший розвиток міжнародного співробітництва в післявоєнних умовах. Тему міжнародного співробітництва досліджували багато науковців, зокрема вивченню міжнародного співробітництва присвячені наступні роботи: Аксельрод Р., Ебботт К., Коен Р., Ліска Я., Мілнер Х., Мітрані Д., Снайдер Г., Снайдал Д., Вольферс А., Холсті О., С. Войтко, О. Гавриш, А. Кухарук, В. Маркович, Н. Мікула, А. Новікова, О. Охріменко, Н. Скоробогатова, Т. Терещенко та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз участі України в програмах міжнародної допомоги та визначення перспектив їх використання для повоєнного відновлення сектору будівництва.

Відповідно до поставленої мети було визначено та вирішено такі **завдання** кваліфікаційної роботи:

- з'ясувати сутність, чинники та механізми програм міжнародної допомоги;
- дослідити класифікацію програм міжнародної допомоги;
- визначити методичні підходи та індикатори оцінювання результативності програм міжнародної допомоги;
- проаналізувати вплив війни на сектор будівництва України;
- проаналізувати стан та динаміки міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час;
- проаналізувати залучені механізми програм міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час;
- обґрунтувати стратегічні напрями післявоєнної відбудови України у секторі будівництва;
- визначити перспективні напрямки співробітництва з міжнародними організаціями із залучення міжнародної допомоги для сектору будівництва України

Об'єктом дослідження є участь України в програмах міжнародної допомоги для сектору будівництва.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні засади використання можливостей міжнародного співробітництва для повоєнної відбудови сектору будівництва України.

Методи дослідження. Для досягнення мети кваліфікаційної роботи та вирішення основних завдань використано різні методи дослідження. Загальнонаукові методи та методи логічної абстракції: діалектичний метод пізнання, логічна аналогія, методи порівняння, узагальнення, систематизації та синтезу для дослідження теоретичних основ міжнародного співробітництва та чинників, що його визначають. Табличні, графічні статистичні методи – для аналізу стану та показників міжнародного співробітництва у галузі допомоги для повоєнної відбудови України.

Інформаційною основою кваліфікаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, законодавча база, періодичні та монографічні

видання, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, статистичні матеріали міжнародних організацій, звіти та статистичні дані офіційної статистики.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано наукову роботу:

1. Запорожан А. В. Аналіз стану та динаміки міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час. Збірник наукових робіт за підсумками студентської дистанційної науково-практичної конференції «Минуле, Сучасне, Майбутнє», Одеса: ОНЕУ, 2024.
2. Ukhanova I., Zaporozhan A. Analysis of the impact of the war on the construction sector of Ukraine. Збірка праць ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Innovative development of science, technology and education». 6-8.06.2024 року. Ванкувер, Канада (у друці).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (59 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 91 сторінок. Основний зміст викладено на 77 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 11 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ПРИНЦИПИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ

1.1. Сутність, чинники та механізми програм міжнародної допомоги

Діяльність держави неможливо уявити без міжнародного співробітництва. Це було актуально в усі періоди з моменту формування держави як інституту, що представляє інтереси певної спільноти, пов'язаної з соціокультурними факторами, мовою, релігією, ідеологією (національною, ідеологічною) і т.д. Міжнародне співробітництво - це взаємовигідний процес, який приносить користь усім його учасникам і сприяє глобальному прогресу в багатьох сферах людської діяльності [34].

Сучасний відкритий, багатополлярний і глобалізований світ є тому підтвердженням. Жодна замкнута держава в історії не продемонструвала вищих темпів економічного зростання, рівня життя чи соціального добробуту, ніж держава, яка є частиною процесу міжнародного співробітництва. У 20-му столітті геополітика створила концепцію, яку можна перекласти на економічну мову і яка доводить необхідність міжнародного співробітництва як фактора прогресу націй. Ці концепції - теорія Хартленда та теорія Римленда. Для того, щоб довести обґрунтованість наведених нижче тверджень автора, необхідно проаналізувати ці теорії більш детально. Теорія Хартленду - це геополітична концепція, запропонована Джоном Маккіндером у його статті "Географічна вісь світу" на початку 20-го століття. За словами Маккіндера, ця концепція зосереджується на певних регіонах світу, які є найбільш густонаселеними і багатими, не пов'язаними безпосередньо з морською торгівлею і тому (теоретично) здатними задовольнити свої власні потреби.

На думку Джона Маккіндера, такими регіонами є Східна Європа, Центральна Азія та Далекий Схід, розділені Сибіром [12]. У середині 20-го століття з'явилася протилежна теорія - "римленд". Ця теорія, висунута Ніколасом Спайкманом, стверджувала, що держави, розташовані на дузі між

Північною Америкою, Центральною Євразією, Південною Африкою та Австралією, були більш потужними завдяки сухопутній та морській торгівлі. Цікаво відзначити, що держави цих регіонів мають глибокий рівень міжнародного співробітництва у багатьох сферах, таких як науково-технічне співробітництво, обмін робочою силою, вільний рух капіталів та інвестицій, розвиток імпортової та експортної торгівлі, поглиблення фінансово-кредитних операцій.

Теоретичні концепції Маккіндера і Спайкмена зіткнулися на практичному рівні під час холодної війни. Якщо адаптувати ці теорії до їх історичних елементів, то країни Rimland - це країни Західного політичного блоку, а країни Східного політичного блоку - це країни Heartland. Автори цієї статті називають країни Західного блоку "демократичним світом вільної ринкової економіки" з усіма ознаками вільної торгівлі та мінімальним впливом держави на економіку, а також доступом до морів і океанів для сприяння торгівлі та співробітництву, тоді як країни Східного блоку - це "закриті економіки", залежні від самозабезпечення всередині блоку, з обмеженою торгівлею та високим впливом держави на економічні фактори [27].

Як наслідок, міжнародне співробітництво сприяло загальному розвитку країн у різних сферах діяльності і, згідно з концепцією Маккіндера, стало вирішальним фактором їхнього прогресу та переваги над "материковими країнами". З розвитком концепції системи міжнародної інтеграції почали з'являтися нові концепції, серед яких і концепція С. Хантінгтона [18].

Теорія Хантінгтона є певною мірою доктриною епохи глобалізації, що відображає якісно новий рівень політичного та економічного протистояння, в якому на зміну національним інтересам приходить фактор цивілізаційних інтересів і цивілізаційних цінностей як домінуючий чинник світової політики і світового розвитку. На думку Хантінгтона, головними джерелами конфліктів у глобальному світі є базові ціннісні норми і стандарти, які визначають відмінності між сучасними цивілізаціями [23].

Таким чином, концепція Гантінгтона відображає сучасну реальність, яка відрізняється від процесу глобалізації, а саме розвиток регіональних домінуючих держав. Прикладом є Європейський Союз (ЄС), де інтеграція національних держав і створення єдиної політичної, економічної та соціальної парадигми призвели до консолідації держав як регіональних домінуючих сил. [22].

Основна ідея глобалізації полягає в тому, щоб певним чином інтегрувати всі держави в єдину систему і створити взаємозалежний простір, в якому кожна держава займе своє місце в міжнародному поділі праці відповідно до своєї виробничої спеціалізації.

Повага до принципів верховенства права, проголошених наднаціональними міжнародними організаціями, що регулюють міжнародне співробітництво - створення соціальних суспільств, в яких права людини та особистості є найвищою цінністю [16]. Як бачимо, глобалізація сприяє утвердженню принципів рівності та відкритості, відкриває можливості для взаємовигідного співробітництва для всіх країн світу у стратегічній перспективі.

Таким чином, термін "міжнародне співробітництво" можна визначити як "узгоджену спільну діяльність на основі взаємних принципів у системі міжнародних відносин між двома або більше державами в різних сферах і галузях". У сучасних умовах міжнародне співробітництво може проявлятися в різних формах і сферах людської діяльності, таких як кібер-співпраця, міжнародна торгівля, митне регулювання, право і боротьба зі злочинністю. Якщо взяти за приклад сферу, безпосередньо пов'язану з економікою, то міжнародне співробітництво може відбуватися в наступних сферах діяльності (Рис. 1.1):

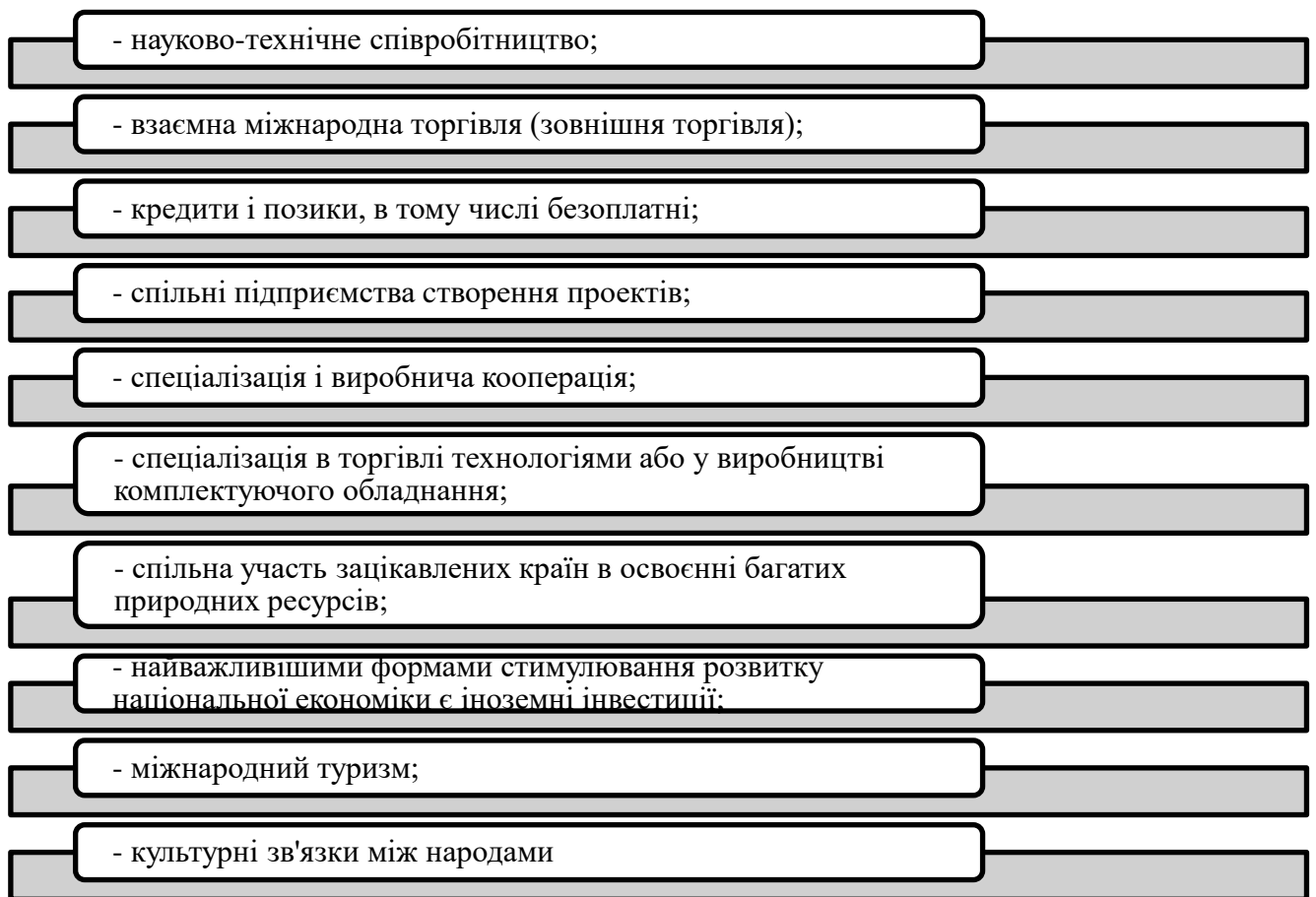

Рис. 1.1. Види міжнародного співробітництва в економічних сферах

Джерело: складено за [4]

Діяльність держави є найбільш політизованою формою діяльності людей, які в ній проживають. Діяльність людей на мікроекономічному рівні визначає загальний темп розвитку державних суб'єктів і, таким чином, становить макроекономічну міжнародну діяльність. Основне призначення держави - зберігати і відтворювати настрій людей у суспільстві та сприяти розвитку цього суспільства.

Таким чином ми підходимо до механізму формування міжнародного співробітництва. З метою створення сприятливих умов для розвитку, міжнародна співпраця є важливою частиною відповідальності державних суб'єктів. Як зазначалося вище, міжнародне співробітництво може

проявлятися в різних формах, але в контексті цього дослідження ми розглянемо лише ті, які безпосередньо пов'язані з економічними факторами.

Факторами, що впливають на міжнародне науково-технічне співробітництво, є економічні, соціально-демографічні, науково-технічні та політичні.

Економічні	Соціально-демографічні	Політичні	Науково-технічні
<ul style="list-style-type: none"> • ВВП на душу населення; • зовнішній борг; • темпи зростання прямих іноземних інвестицій; • курс національної валюти. 	<ul style="list-style-type: none"> • середньомісячна заробітна плата; • сальдо міграції; • рівень безробіття; • рівень освіти; • витрати на освіту; • очікувана тривалість життя. 	<ul style="list-style-type: none"> • рівень відкритості економіки; • індекс демократії; • індекс сприйняття корупції 	<ul style="list-style-type: none"> • витрати на дослідження та розробки; • рівень зайнятості в науці та технологіях; • ступінь інноваційної активності підприємств; • доступність до інформаційно-комунікаційних технологій; • рівень комп'ютерної грамотності.

Рис. 1.2 Фактори, що впливають на міжнародне науково-технічне співробітництво

Джерело: складено за [22]

Міжнародне співробітництво як добре зрозуміле явище виникає з необхідності регулювання певних видів діяльності, таких як торгівля, митний контроль, видобуток і переробка певних ресурсів, або з потреби співпраці в науково-технічній сфері, інвестиціях та фінансуванні. Приватне міжнародне співробітництво може здійснюватися приватними підприємцями, керівниками малих, середніх і великих підприємств, інвесторами та власниками капіталу. Вищезгадані особи або підприємства характеризуються тим, що вони не залучені до адміністративних структур держави. Вони здійснюють свою діяльність у власних суб'єктивних інтересах, таких як збільшення власного капіталу, розвиток своїх підприємств, відкриття нових ринків збуту своєї продукції, меценатство та інші цілі. Перелік їхньої діяльності може бути

розширений до придбання патентів, організації виставок, створення грантових програм для науково-технічного прогресу, залучення експертів для власних цілей, створення благодійних фондів (особливо актуальним на даний момент є фінансування відбудови України) тощо [25]. Хоча автор розмежовує приватне та державне міжнародне співробітництво, важливо зазначити, що держава має певний вплив і контроль над приватними ініціативами. Цей вплив і контроль здійснюється за допомогою нормативних актів, законів та оподаткування, які регулюють діяльність приватних підприємств.

Представники політичного реалізму розглядають співпрацю між державами як взаємодію, засновану на взаємному визнанні суверенітету і невтручанні у справи один одного. З точки зору політичного реалізму, неупорядкованість міжнародного середовища є найважливішим стимулом для держав до співпраці та партнерства один з одним. Співпраця між державами організовується тоді, коли існує конфлікт або загроза конфлікту. На думку представників політичного реалізму, головною метою міждержавного співробітництва є безпека, а першою і найпростішою його формою є військові (військово-політичні) союзи (коаліції); Співпраця кожної держави з іншою державою підпорядкована, перш за все, певним політичним цілям, для досягнення яких держава потребує допомоги іншої держави і тому готова піти на певні поступки партнеру по альянсу; на думку О. Холсті та Я. Риска, міждержавне співробітництво є практичною оцінкою сильних сторін держави і добровільним обмеженням її зовнішньополітичної свободи. Воно передбачає розумний рівень згоди на це [7]. На думку А. Вулферса, який аналізував питання співробітництва, основне значення співробітництва визначається як "необхідна умова для успішної реалізації політики балансу сил" [8]. Політичний ідеалізм ґрунтується на природності і навіть неминучості міждержавного співробітництва як форми взаємодії між людьми, що є особливістю кожного суспільства; на думку Г. Мілнера, міждержавне співробітництво - це не тільки кооперативна поведінка міжнародних акторів, але й високий рівень добровільного обмеження суверенітету в тій сфері, де

розвивається співробітництво. У процесі співпраці держави "використовують механізми координації політики для пристосування власної поведінки до сформульованих або очікуваних очікувань своїх партнерів" [19] На думку Р. Кехане, міждержавна співпраця - це процес взаємної координації політики, в якому одні актори пристосовують свою поведінку до фактичних або очікуваних побажань інших. Це ситуація, в якій одні актори пристосовують свою поведінку до фактичних або очікуваних побажань інших [19].

Отже, у теорії міждержавне співробітництво розглядається як спосіб подолання складних проблем сьогодення, що виникають внаслідок технологічного, економічного та політичного розвитку, а також складності світу. Співпраця між державами, заснована на спільному пошуку рішень конкретних проблем, сприяє розвитку більш тісних зв'язків між державами і зміцнює простір, в якому з часом природним чином виникає більш тісна міждержавна співпраця.

1.2 Класифікація програм міжнародної допомоги

Міжнародна допомога – це гроші, товари, послуги чи технічна допомога, які одна країна надає іншій. Він може походити від урядів, міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), або некомерційних організацій.

Метою міжнародної допомоги є покращення економіки та умов життя в країнах-одержувачах, одночасно сприяючи стабільності та безпеці.

Більшість міжнародної допомоги надається у формі грантів, пільгових кредитів та технічної допомоги.

Гранти – це кошти, які не підлягають поверненню.

Пільгові кредити є низьковідсотковими або безвідсотковими боргами з термінами погашення, досить тривалими, щоб країни-отримувачі могли погасити їх, не викликаючи значного навантаження на свою економіку.

Технічна допомога – це знання та поради, які надаються експертами з метою допомогти країнам-отримувачам покращити свій потенціал з управління власним розвитком.

Міжнародна допомога є одним із найбільш значних джерел іноземної валюти. Існує п'ять різних типів програм міжнародної допомоги (рис 1.3).

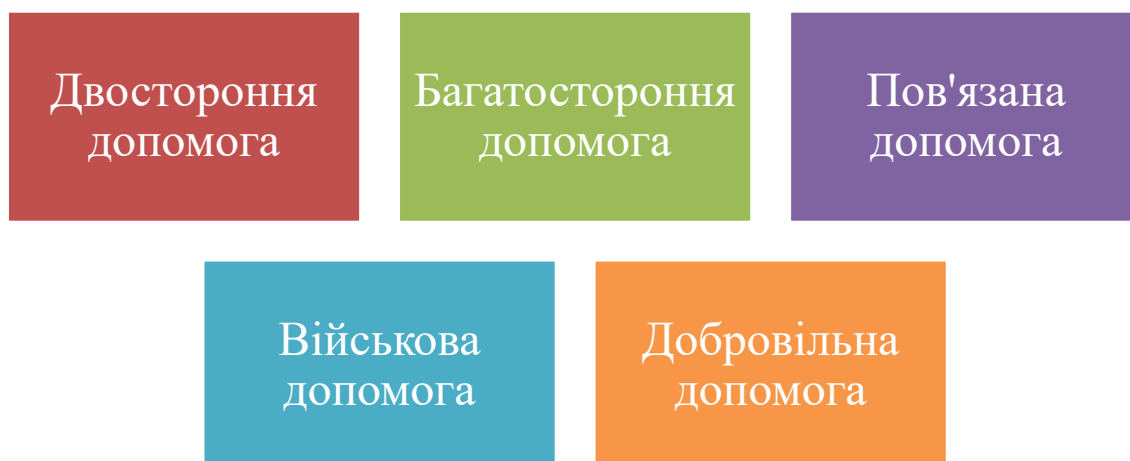

Рис. 1.3. П'ять типів програм міжнародної допомоги

Джерело: складено за [14]

США щорічно витрачають близько 50,1 мільярда доларів на іноземну допомогу, що становить лише 1,2% бюджету федерального уряду.

1. Двостороння допомога

Допомога, яку уряд надає безпосередньо уряду іншої країни, називається двосторонньою допомогою. Це коли капітал перетікає з розвиненої країни в країну, що розвивається. Двостороння допомога часто спрямовується стратегічними політичними та гуманітарними міркуваннями. Вони призначені для надання допомоги у довгострокових проектах з просування демократії, економічного зростання, стабільності та розвитку.

2. Багатостороння допомога.

Це допомога, що надається багатьма урядами, які об'єднують кошти міжнародним організаціям, таким як Світовий банк, Організація Об'єднаних Націй та Міжнародний валютний фонд. Ці кошти потім використовуються для

скорочення бідності в країнах, що розвиваються. Хоча цей сектор становить меншу частину іноземної допомоги США, вклади країни становлять значний відсоток донорських коштів, які отримують організація.

3. Пов'язана допомога.

Це один із видів іноземної допомоги, яка має бути витрачена в країні, яка надає підтримку (країні-донорі), або в групі вибраних країн. Розвинена країна надасть двосторонній кредит або грант країні, що розвивається, але вимагатиме, щоб уряд витрачав гроші на товари або послуги, що виробляються в обраній країні.

4. Військова допомога.

Військова допомога ніколи не буває благодійною. У 2011 році США надали військову допомогу на суму близько 15 мільярдів доларів. Військова допомога зазвичай вимагає, щоб країна, що приймає, купувала зброю або оборонні контракти безпосередньо в США. В інших випадках це просто спрощує процес, змушуючи федеральний уряд лише закуповувати зброю та доставляти її військовим транспортом.

5. Добровільна допомога.

Це допомога, як правило, у формі благодійності. Наприклад, «Лікарі без кордонів» — це «міжнародна гуманітарна неурядова організація, найбільш відома своїми проектами в охоплених війною регіонах та країнах, що розвиваються, порушених ендемічними захворюваннями».

Переваги міжнародної допомоги:

Економічні причини надання міжнародної допомоги:

- З гуманітарних міркувань;
- Поліпшити міжнародний імідж країни;
- Продовжувати будувати позитивні робочі відносини з урядами інших держав;
- Сприяти створенню умов для миру та стабільності. Тому що багато урядів щиро вірять, що ми будемо у більшій безпеці та щасливіші, коли всі інші будуть у безпеці та щасливі.

Недоліки міжнародної допомоги:

Економічні аргументи на користь відмови від міжнародної допомоги:

- На думку критиків, міжнародна допомога не сприяє прискоренню економічного зростання, а може стримувати його, замінюючи внутрішні заощадження та інвестиції;

- У центрі уваги виявляється зростання сучасного сектора. В результаті збільшується розрив у рівні життя між багатими та бідними у країнах третього світу;

- Якщо допомога, що надається, стосується непродуктивних родовищ або старих технологій, це призведе до збільшення інфляції в країні;

- Найбільш помітне заперечення полягає в тому, що країни-донори втручаються в економічну та політичну діяльність країни-отримувача;

Допомога з метою розвитку може надаватися різними агентствами. Наведемо приклад деяких із них;

1. Неурядові організації (НУО). Некомерційні організації незалежні від уряду і зазвичай займаються соціальними та економічними питаннями.

До них належать благодійні організації розвитку, такі як Oxfam і Hand in Hand, які надають допомогу та розвиток. Ці організації розподілятимуть гуманітарну допомогу, відновлюватимуть інфраструктуру та реалізовуватимуть програми сталого життєзабезпечення. Наприклад, у Сирії ці організації надають товари та послуги першої необхідності, такі як чиста вода та одяг.

2. Міжурядові організації (МПО): Організації, що складаються з двох або більше суверенних держав, що працюють разом за допомогою офіційних та юридичних угод, таких як договір.

3. Уряди розвинутих країн. Сюди входить уряд Великобританії, першої країни Великої сімки, яка зобов'язала щорічно виділяти 0,7% свого ВНД на допомогу з метою розвитку. Цю цифру в 0,7% взято з даних Генеральної Асамблеї ООН 1970 року.

За останні 70 років види допомоги з метою розвитку диверсифікувалися, як і проблеми, які ця допомога покликана вирішити, починаючи з реконструкції Європи до кібербезпеки. Що з останніх тенденцій, так це те, що сфера міжнародного розвитку змінюється і стає більш творчою: окремі особи або приватні корпорації прагнуть брати участь у проектах розвитку, як це робили міжнародні організації та уряди протягом багатьох років, тому з'являються нові шляхи та нові типи . допомоги розвиваються.

1.3 Методичні підходи та індикатори оцінювання результативності програм міжнародної допомоги

У зв'язку з багатогранним характером міжнародного співробітництва існує велика кількість методів оцінки його ефективності залежно від цільової сфери діяльності. Міжнародне співробітництво є складним і багатогранним явищем у розвитку сучасної світової економіки, яке потребує системної та багаторівневої оцінки ефективності його здійснення. У зв'язку з цим Мікула Н. зазначає, що оцінка міжнародного співробітництва не може бути визначена прямим шляхом [29].

Такі показники, як транскордонна торгівля, взаємна зовнішньоторговельна та інвестиційна діяльність, рівень фінансової підтримки з боку міжнародних фондів та механізмів, соціальний вплив діяльності та реалізації міжнародних проектів можуть бути використані як опосередковані методи оцінки ефективності. Зрештою, оскільки розвиток міжнародного співробітництва призводить до підвищення якості життя, показники якості життя прикордонного населення та темпи їх зростання порівняно з іншими регіональними та національними рівнями є ще одним напрямом для опосередкованої оцінки середніх показників [22]. Методологія, запропонована Терещенком, є більш складною і базується на багаторівневих принципах, які дозволяють оцінити розвиток міжнародного співробітництва на мікро-, мезо- та макрорівнях. Зокрема, на мікрорівні пропонується

оцінювати результати реалізації конкретних проектів, програм та заходів транскордонного співробітництва залежно від сфери діяльності. На мезорівні здійснюється збір інформації про результати реалізації проектів міжнародного співробітництва, розрахунок індикаторів міжнародного співробітництва, оцінка важливості міжнародного співробітництва у вирішенні регіональних проблем та аналіз отриманих результатів у динаміці в єдиному ряду. Індикатори міжнародного співробітництва - це сукупність економічних, соціальних, екологічних, інфраструктурних, культурних, освітніх та інших результатів, що відображають вплив проектів і програм міжнародного співробітництва.

На макрорівні метою є загальна оцінка міжнародного співробітництва в країні, визначення важливості міжнародного співробітництва у вирішенні регіональних проблем на національному рівні, узагальнення досягнутих результатів та прийняття рішень щодо підтримки та подальшого розвитку такого співробітництва. Оцінка результатів міжнародного співробітництва може ґрунтуватися на чотирьох основних принципах (рис. 1.4):

Рис. 1.4 Основні принципи оцінка результатів міжнародного співробітництва

Джерело: складено [21]

Водночас, на думку В. Марковича, при аналізі соціально-економічної ефективності міжнародного співробітництва слід враховувати такі критерії (рис. 1.5):

Рис. 1.5 Критерії ефективності міжнародного співробітництва

Джерело: складено [15]

- Транскордонна конвергенція. Зближення рівня життя та економічного розвитку прикордонних регіонів, що формують прикордонні території, має значний вплив на процес інтенсифікації міжнародного співробітництва. На основі аналізу наукових підходів В. Маркович пропонує використовувати наступні показники для дослідження транскордонної конвергенції [23]:

1. Валовий регіональний продукт. В основі неокласичної теорії умовної конвергенції лежить гіпотеза Барро та Сала-і-Мартіна про те, що основною тенденцією довгострокового розвитку національної держави є зближення до стійкого стаціонарного стану за рівнем валового продукту. На регіональному рівні одним із проявів транскордонної конвергенції є вирівнювання рівнів та посилення зв'язків між ВРП прикордонних регіонів.

2. Середній рівень заробітної плати. В економічній теорії повна економічна інтеграція передбачає всесвітнє вирівнювання заробітної плати для некваліфікованих працівників. Тенденція транскордонної торгівлі до вирівнювання факторних доходів також визначає зближення заробітних плат між регіонами. Згідно з Маастрихтським договором, "зближення рівнів реальної заробітної плати між країнами та регіонами" визнається одним із

проявів поглиблення та уніфікації Спільної соціальної політики шляхом зменшення соціально-економічних відмінностей між регіонами ЄС [25].

3. Рівень зареєстрованого безробіття У сфері зайнятості найважливішим результатом міжнародного співробітництва є створення нових робочих місць для населення. Статистичні дані свідчать про високий ступінь схожості рівнів безробіття в країнах ЄС, проаналізованих протягом десятиліття після підписання Маастрихтського договору [26].

- Регіональний розвиток. Сучасна регіональна політика "повинна зосереджуватися насамперед на мобілізації регіонального потенціалу та ресурсів, а не на міжрегіональному розподілі" [22]. Роль міжнародного співробітництва в регіональному розвитку полягає в здатності мобілізувати та ефективно використовувати існуючий потенціал співпраці. Дійсно, міжнародне співробітництво є фактором, що сприяє суспільному діалогу та соціальній справедливості, а також інструментом для розвитку всіх секторів у прикордонних регіонах: 1. субсидування ресурсів. Зокрема, пропонується використовувати "обсяг фінансової підтримки з боку міжнародних фондів і механізмів та соціальні наслідки реалізації заходів" як метод оцінки у вітчизняній економіці [22].

Механізм співфінансування транскордонних проектів мобілізується шляхом залучення міжнародної технічної допомоги: ЄС є основним донором фінансової та технічної допомоги для прикордонних регіонів.

- Прямі іноземні інвестиції. Динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та інвестицій з країн-партнерів прикордонних регіонів у прикордонні регіони є одним з ключових критеріїв оцінки ефективності міжнародного співробітництва. ПІІ є важливим фактором розвитку країни та надає можливості для прискорення її економічного розвитку. Міжнародне співробітництво з точки зору зростання ПІІ досліджували вітчизняні вчені П. Беленький, В. Шевченко Марсель та О. Друхов. За оцінкою експертів Національного інституту стратегічних досліджень, "участь прикордонних

регіонів у проектах міжнародного співробітництва може залучити значні інвестиції та фінансові ресурси"[28].

3. Зовнішньоторговельний оборот; на думку Н. Мікули, зовнішньоторговельний оборот регіону з країнами-сусідами та зміни цього обороту в результаті міжнародного співробітництва є одним з найважливіших показників ефективності транскордонного співробітництва [22]. Це традиційний показник, який використовується в російських регіональних дослідженнях. В українських дослідженнях особлива увага також приділяється комерційним та політичним аспектам співробітництва. Таким чином, можна виділити основні показники для оцінки соціально-економічної ефективності міжнародного співробітництва. На думку Марковича, для того, щоб правильно оцінити міжнародне співробітництво, доцільно вивчати міжнародне співробітництво комплексно, враховуючи як його вплив на регіональний розвиток (ефективність використання ресурсів міжнародного співробітництва), так і інтеграційний аспект (зближення соціальних аспектів).

Таким чином, можна синтезувати досягнення дослідників у сфері міжнародного співробітництва та оцінити ефективність міжнародного співробітництва з метою уніфікації теоретичної бази. Індикатори, що використовуються для оцінки ефективності міжнародного співробітництва, є наступними:

- показники транскордонної торгівлі, взаємної зовнішньоторговельної та інвестиційної діяльності, обсяги фінансової підтримки з боку міжнародних фондів та механізмів, соціальний ефект від реалізації заходів та міжнародних проектів;

- зібрати та узагальнити інформацію про результати реалізованих проектів міжнародного співробітництва, розрахувати показники міжнародного співробітництва, оцінити значення міжнародного співробітництва у вирішенні регіональних проблем, проаналізувати динаміку досягнутих результатів, провести загальну оцінку міжнародного

співробітництва в державі, визначити значення міжнародного співробітництва у вирішенні регіональних проблем.

- при аналізі соціально-економічної ефективності міжнародного співробітництва рекомендується враховувати такі критерії, як валовий регіональний продукт, середня заробітна плата, рівень зареєстрованого безробіття, субсидії, прямі іноземні інвестиції та зовнішньоторговельний оборот.

Висновки до розділу 1

Отже, у теорії міждержавне співробітництво розглядається як спосіб подолання складних проблем сьогодення, що виникають внаслідок технологічного, економічного та політичного розвитку, а також складності світу. Співпраця між державами, заснована на спільному пошуку рішень конкретних проблем, сприяє розвитку більш тісних зв'язків між державами і зміцнює простір, в якому з часом природним чином виникає більш тісна міждержавна співпраця.

За останні 70 років види допомоги з метою розвитку диверсифікувалися, як і проблеми, які ця допомога покликана вирішити, починаючи з реконструкції Європи до кібербезпеки. Що з останніх тенденцій, так це те, що сфера міжнародного розвитку змінюється і стає більш творчою: окремі особи або приватні корпорації прагнуть брати участь у проектах розвитку, як це робили міжнародні організації та уряди протягом багатьох років, тому з'являються нові шляхи та нові типи . допомоги розвиваються.

На макрорівні метою є загальна оцінка міжнародного співробітництва в країні, визначення важливості міжнародного співробітництва у вирішенні регіональних проблем на національному рівні, узагальнення досягнутих результатів та прийняття рішень щодо підтримки та подальшого розвитку такого співробітництва.

Таким чином, можна синтезувати досягнення дослідників у сфері міжнародного співробітництва та оцінити ефективність міжнародного співробітництва з метою уніфікації теоретичної бази.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ СЕКТОРУ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ

2.1. Аналіз впливу війни на сектор будівництва України

Будівельна галузь України є однією з найважливіших сфер економіки, що забезпечує розвиток інфраструктури, житлового фонду та комерційних об'єктів. Вона включає широкий спектр діяльності, такий як будівництво житлових будинків, офісних приміщень, індустриальних комплексів, доріг, мостів, аеропортів, залізниць, гідротехнічних споруд, енергетичних об'єктів та інше.

Керування будівельною галуззю України здійснюється кількома відомствами та організаціями:

1. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (Мінрегіонбуд) - відповідає за формулювання та реалізацію державної політики у сфері будівництва та регіонального розвитку.

2. Державна архітектурно-будівельна інспекція України (ДАБІ) - контролює дотримання будівельних норм і правил, забезпечує безпеку будівництва та експлуатації будівельних об'єктів.

3. Інші відомства та місцеві органи влади також беруть участь у регулюванні та контролі за будівельною діяльністю на різних рівнях.

Основними законами, що регулюють будівельну галузь в Україні, є:

1. Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності";
2. Закон України "Про архітектурну діяльність";
3. Закон України "Про будівельні норми і правила";
4. Закон України "Про охорону праці".

5. Інші нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги до будівельної діяльності, процедури отримання дозволів та ліцензій, а також права та обов'язки учасників будівельних процесів.

Будівельна галузь стабільно розвивалася в звичайні часи: За даними Державної служби статистики України, у 2021 році будівельний сектор зафіксував значні темпи зростання (табл. 2.1) [16].

Таблиця 2.1

Індекс будівельної продукції за видами у 2019-2023 роках

Роки	Будівництво, усього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2019	123,6	119,1	104,8	130,3	127,7
2020	105,6	93,7	83,5	100,3	115,6
2021	106,8	110,0	119,2	105,1	104,6
2022	35,2	38,2	40,2	37,0	33,1
2023 (січень-червень)	118,4	103,0	94,1	109,5	134,0

*Дані наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії

Джерело: [19]

Водночас у першому півріччі 2022 року індекс будівельної продукції був на 38,5% вищим, ніж за аналогічний період 2022 року.

У першому півріччі 2023 року індекс будівельної продукції перевищив не лише аналогічний період 2022 року, а й аналогічний період 2021 року. Так, індекс будівельної продукції у I півріччі 2021 року становив 102,9%.

Індекс будівельної продукції за видами робіт у січні-червні 2023 року був таким:

- Будівництво - 103%, зокрема: житлове - 94,1%, нежитлове - 109,5%;
- Цивільні споруди - 134%.

Будівельний сектор України потребує термінового реагування на виклики війни; за оцінками Укравтодору, на відновлення пошкоджених війною доріг та будівель потрібно щонайменше 900 млрд грн, що за наявності коштів займе 3-4 роки. Необхідно відремонтувати 23,5 тисячі кілометрів доріг та понад 300 штучних споруд, зруйнованих російськими окупаційними військами [4].

Через рік після початку повномасштабної російської військової окупації загальний прямий задокументований збиток житловій та нежитловій нерухомості та іншій інфраструктурі перевищив 143,8 млрд доларів США (витрати на відновлення).

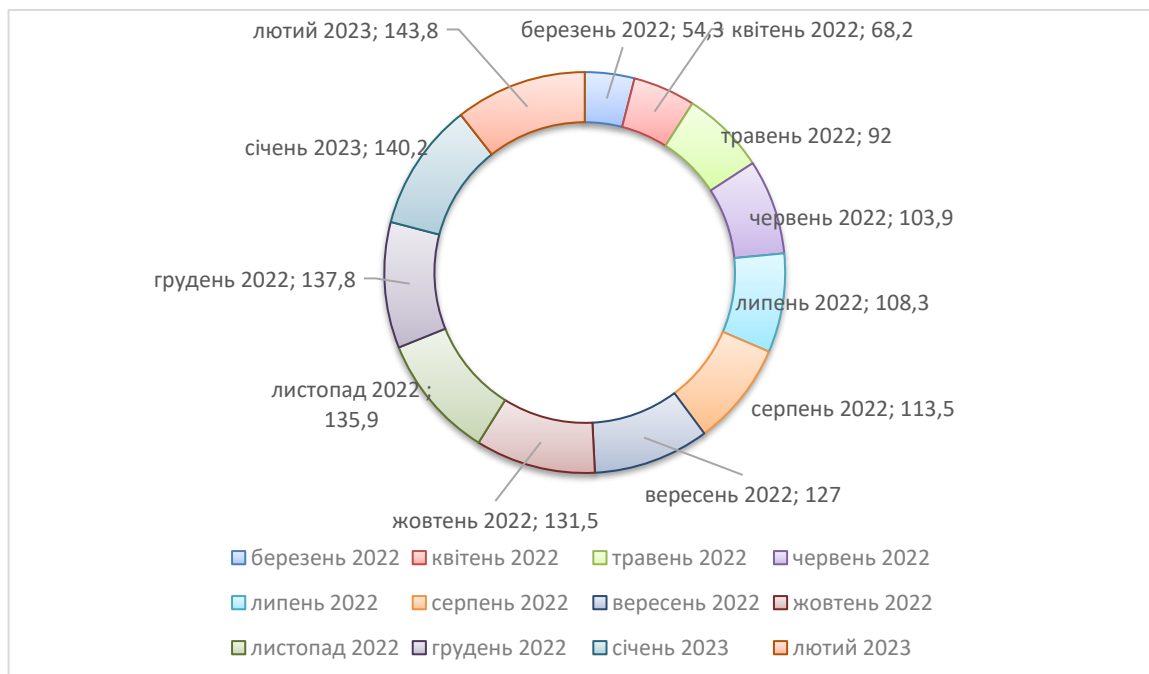

Рис. 2.1. Динаміка сукупної оцінки прямих втрат економіки України, \$ млрд
Джерело: складено за [32]

Найбільша частка прямих збитків припадає на житлові будинки (37,3%, 53,6 млрд доларів США) та інфраструктуру (25,2%, 36,2 млрд доларів США). Збитки, завдані корпоративним активам, склали щонайменше 11,3 млрд доларів США і продовжують зростати. Ще 8,7 мільярда доларів США припадає на прямі збитки, завдані війною сільськогосподарському сектору. Прямі збитки від руйнування та пошкодження громадських об'єктів (соціальних, освітніх, наукових, медичних, культурних, спортивних та адміністративних будівель) склали близько 13,69 млрд доларів США.

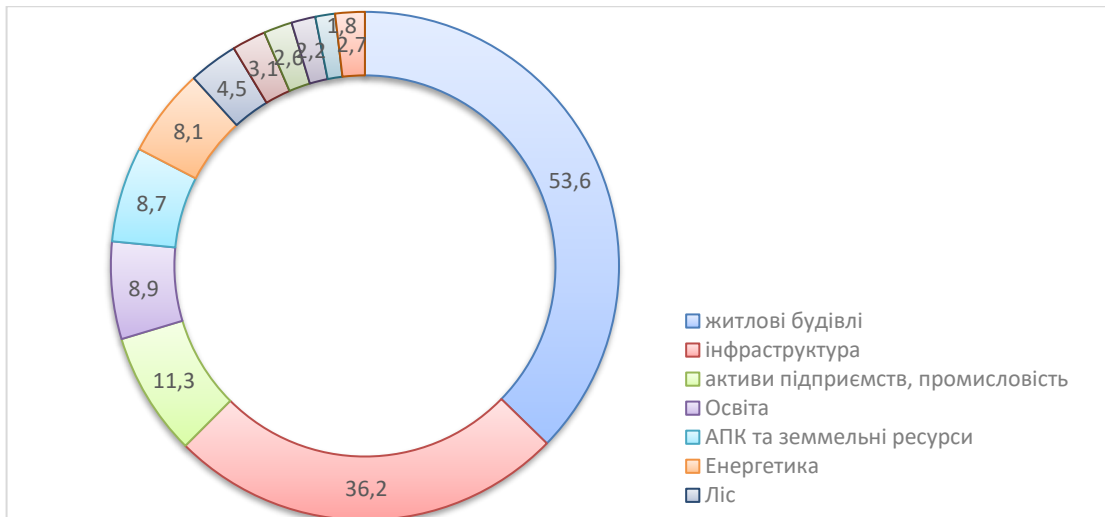

Рис. 2.2 Прямі втрати за типами майна, \$ млрд

Джерело: складено за [27]

Таким чином, можна побачити, що найбільше - 53,6 млрд. дол США витратіт приходится на житлові будинки.

Це можна пояснити тим, що само житлова інфраструктура зазнала найбільш руйнівних пошкоджень в результаті військової агресії на території України.

Рис. 2.3. Оцінка збитків житлового фонду України станом на 2023 р.

Джерело: [4].

Відзначається, що найбільша кількість зруйнованого житла росташована у Київській, Харківській, Херсонській областях, Донецькій, луганській та Запорізькій області країни.

Продовження агресії з боку Російської Федерації у 2022 році та на початку 2023 року призвело до збільшення шкоди, завданої інфраструктурі України, зокрема в енергетичному секторі, внаслідок ракетних ударів та обстрілів міст і населених пунктів. На півдні та сході України тривають активні бойові дії, а регулярний моніторинг військово-цивільними адміністраціями та міністерствами збитків, завданих у період з вересня 2022 року по лютий 2023 року, який дозволяє регулярно оцінювати поточний стан збитків, спричинених російською агресією, за майже шість місяців, що минули з 1 вересня 2023 року, призвів до того, що Україна втратила ще 18,4 млрд доларів США активів.

Найбільше зростання було спричинене збільшенням втрат у житловому фонді. За останні три місяці вони зросли до 53,6 млрд доларів США у лютому. Окрім руйнувань у житловому секторі, інфраструктурний сектор зазнав збитків у розмірі 36,2 млрд доларів США, промисловість та бізнес - ще 11,3 млрд доларів США та 8,9 млрд доларів США. США; збитки, завдані землі та сільському господарству в активній фазі збройної окупації з 24 лютого 2022 року, оцінюються у 8,7 млрд доларів США; кількість зруйнованих або пошкоджених об'єктів інфраструктури значно зросла порівняно з початком червня 2022 року; кількість українських студентів, які навчаються в школах України та інших країн, оцінюється у 8,7 млрд доларів США. Кількість пошкоджених війною будинків зросла з 121 000 до 153 000, медичних закладів - з 111 до 630, адміністративних об'єктів - з 105 200 до 207 500, а приватних транспортних засобів - з 105 200 до 207 500. Тактика Росії з нанесення шкоди енергетичному сектору України через масштабні ракетні удари, яка розпочалася в жовтні 2022 року, призвела до прямих збитків у розмірі 8,1 мільярда доларів США, переважно в енергетичному секторі. У вересні та листопаді 2022 року звільнення Харківської та Херсонської областей

забезпечило доступ до раніше окупованих територій, що вплинуло на кількісні оцінки. Покращені дані щодо середньої площі та вартості об'єктів не включають деякі сектори (наприклад, комунальні послуги та управління об'єктами).

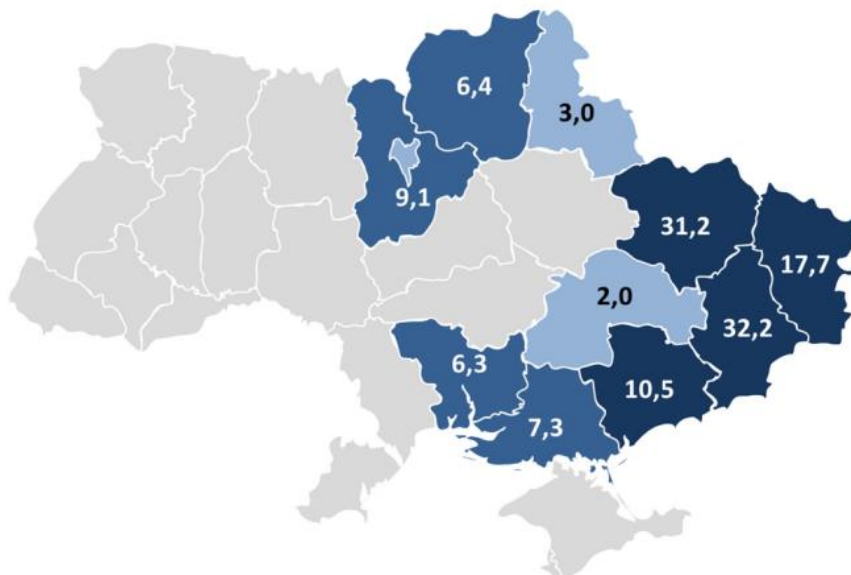

Рис. 2.4. 10 найбільш постраждалих регіонів України, \$ млрд

Джерело: [27]

У перші тижні війни, з кінця лютого до початку березня, бойові дії відбувалися в 10 областях; у березні 2023 року бойові дії тривали в Харківській, Луганській, Донецькій, Херсонській та Запорізькій областях. Найбільше постраждали Донецька, Харківська, Луганська, Миколаївська, Запорізька, Київська та Чернігівська області. Міста, які найбільше постраждали від війни: Мар'їнка, Маріуполь, Ірпінь, Харків, Чернігів, Сєвєродонецьк, Лисичанськ, Угледар, Суми, Рубіжне, Ізюм, Миколаїв, Бахмут та Волноваха.

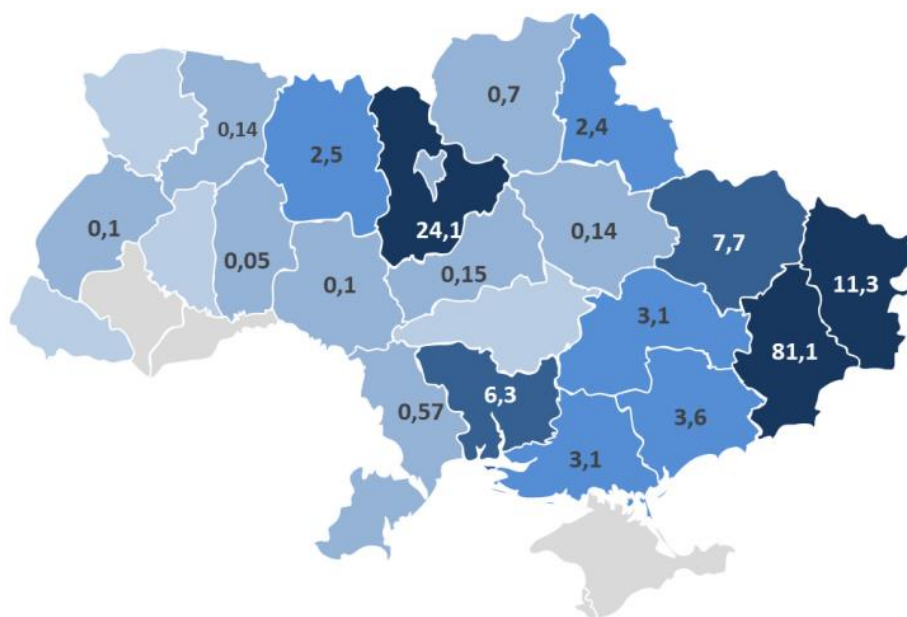

Рис. 2.5. Регіональний розподіл кількості зруйнованих або пошкоджених об'єктів житлового фонду, тис. од.

Джерело: [27]

За попередньою інформацією обласних військових адміністрацій, станом на 24 лютого 2023 року загальний житловий фонд, зруйнований або пошкоджений, становив приблизно 153 860 будівель, з яких 136 000 - приватні будинки, 17 500 - багатоквартирні будинки та 0 300 - пансіонати.

Загальна площа пошкоджених або зруйнованих будівель становить 83,1 млн м², що становить 8,2% від загальної площі житлового фонду України. За попередніми оцінками, 15,4 тис. житлових будинків (загальною площею 18,6 млн кв. м) було пошкоджено частково (менше 10%). Середні пошкодження (від 10% до 40%) отримали 65 700 будинків (загальною площею 35,3 млн кв. м), тоді як 72 700 будинків (загальною площею 29,6 млн кв. м) були повністю зруйновані (понад 40% руйнувань).

Цей відсоток може змінюватися залежно від результатів детального технічного аналізу будівель. Наприклад, за оцінками, близько 1,3 мільйона домогосподарств (близько 3,2 мільйона осіб) отримали пошкодження або постраждали їхні квартири. Прямі збитки житловому фонду становлять 53,6 мільярда доларів США. Це більше третини від загальної суми прямих збитків в Україні станом на 24 лютого 2023 року:

- Поточний ремонт житлових будинків;
- Капітальний ремонт або реконструкція житлових будинків;
- Нове будівництво;
- Благоустрій прибудинкових територій біля житлових будинків (паркани, лавки, озеленення, дитячі та спортивні майданчики тощо);
- Придбання споживчих товарів тривалого користування (меблі, побутова техніка) Придбання споживчих товарів тривалого користування (меблі, побутова техніка). Крім того, за попередніми даними, внаслідок конфлікту було зруйновано або пошкоджено 630 адміністративних будівель: 580 - будівлі органів державної влади та місцевого самоврядування; 50 - центри надання адміністративних послуг. За попередніми оцінками, прямі збитки, завдані адміністративним будівлям, становлять 540 мільйонів доларів США.

Таким чином, можна узагальнити основні збитки, що було спричинено будівлям та спорудам різного призначення (Таблиці 2.2, Таблиця 2.3, Таблиця 2.4).

Таблиця 2.2

Оцінка прямих втрат житлового фонду

Види втрат	Одиниця кількості	Первісна кількість об'єктів	Кількість пошкоджених об'єктів	Оцінка втрат, млрд дол. США
Зруйновано				
Багатоквартирні будинки	од.	180 003	6 862	27,97
Індивідуальні будинки	од.	9 163 897	68 693	5,07
Гуртожитки	од.	7 114	135	0,33
Пошкоджено				
Багатоквартирні будинки	од.	180 003	19 276	21,26
Індивідуальні будинки	од.	9 163 897	118 480	3,01
Гуртожитки	од.	7 114	390	0,27
Пошкоджено та зруйновано внаслідок аварії на Каховській ГЕС				
Багатоквартирні будинки	од.	н.д.	1 001	0,03
Індивідуальні будинки	од.	н.д.	35 426	1,00
Гуртожитки	од.	н.д.	1	0,00
Загальні прямі збитки інфраструктури	х	х	х	58,94

Джерело: складено за [27]

Таблиця 2.3

Оцінка прямих втрат охорони здоров'я

Види втрат	Одиниця кількості	Первісна кількість об'єктів	Кількість пошкоджених об'єктів	Оцінка втрат, млрд дол. США
Зруйновано				
Лікарні	од.	1 135	89	0,94
Поліклініки, стоматології, діагност. центри	од.	1 138	31	0,12
Амбулаторії			82	0,06
Центри крові	од.	28	3	0,01
Інше (медкабінети, лабораторії, медсклади, гуртожитки, бюро судмедекспертиз)	од.		94	0,12
Пошкоджено				
Лікарні	од.	1 135	337	1,43
Поліклініки, стоматології, діагност. центри	од.	1 138	117	0,19
Амбулаторії			276	0,08
Центри крові	од.		28 6	0,01
Інше (медкабінети, лабораторії, медсклади, гуртожитки, бюро судмедекспертиз)	од.		249	0,15
Загальні прямі збитки інфраструктури	од.	x	1284	3,12

Джерело: складено за [27]

Таблиця 2.4

Оцінка прямих втрат сфери соціальної підтримки

Види втрат	Одиниця кількості	Кількість пошкоджених об'єктів	Оцінка втрат, \$ млрд
Пошкоджено			
Дитячі будинки	од.	6	0,003
Інтернати	од.	31	0,055
Заклади для людей похилого віку	од.	14	0,009
Соціальні центри	од.	48	0,044
Заклади по роботі з бездомними	од.	1	0,000
Санаторії	од.	46	0,079
Дитячі табори	од.	14	0,016
Заклади по роботі зі звільненими з місць позбавлення волі	од.	0	0,000
Загальні прямі збитки інфраструктури	од.	160	0,207

Джерело: складено за [27]

Тому всі українці мають зробити свій внесок у відбудову країни. Успіх відбудови залежатиме від ініціатив місцевої влади та громадськості. Однак, західна грантова допомога та інвестиції в будівельний сектор України з боку всього демократичного світу мають вирішальне значення. Компанії будівельного сектору стикаються з низкою проблем (логістика, перебої в ланцюжку поставок, зростання цін на сировину). Водночас є прогнози, що завдяки нинішнім змінам українські виробники отримають більшу частку ринку. Така ситуація є основою для залучення інвесторів, які бажають вкласти кошти в розвиток виробництва будівельних матеріалів та суміжних галузей і досягти швидкого зростання при збереженні прибутковості. Житлове будівництво є одним з найважливіших секторів для розвитку будівельної галузі. Житлове будівництво має особливе соціальне значення, оскільки є показником рівня та якості життя населення. Основною метою розвитку будівельного сектору є оптимізація виробничих потужностей будівельного сектору за рахунок інвестицій, залучення нових кваліфікованих кадрів та застосування новітніх технологій.

2.2. Аналіз стану та динаміки міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час

В умовах відсутності бойових дій на території України відновлено всі сервіси Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва (ЄДСБ), які надавалися до війни. Зокрема, доступні такі послуги: завантаження проектної документації на будівництво об'єктів, проведення оцінки майна, оприлюднення містобудівних вимог та обмежень, виконання підготовчих робіт та отримання права на виконання будівельних робіт. Крім того, запрацювала база даних оцінки нерухомості (26 квітня 2020 року ФДМУ відновив роботу єдиної бази даних публічних звітів про оцінку). Раніше Державний реєстр речових прав на нерухоме майно був опечатаний, що обмежувало доступ до нього та унеможлиблювало укладення договорів щодо

нерухомості. Уряд вирішив відкрити цей реєстр лише в безконфліктних районах, і його функціонування обмежене, в тому числі через можливість шахрайства. Україна ініціювала процес перегляду, щоб визначити, чи можуть будівлі та споруди, зруйновані або пошкоджені внаслідок російської збройної агресії, бути використані, відремонтовані або знесені в подальшому.

Для їх обстеження були створені різні групи, до складу яких увійшли експерти та фахівці з відповідною кваліфікацією [5]. Житлове забезпечення матиме вирішальне значення в період післявоєнної відбудови. У деяких частинах України забудовники продовжують будувати багатоповерхівки в умовах війни. Полтава, наприклад, стала надійним ар'єргардом для своїх районів, а її економіка та промисловість активно відновлюються.

Житлове будівництво - одна з галузей, що відновлюється. За даними Агенції економічного розвитку Полтавської області, 60% будівельних компаній та 85% дилерів будівельних матеріалів відновили свою діяльність. Цей завод був одним з перших, хто відновив роботу, оскільки має власний бетонний завод. Він постачає продукцію як для власних потреб, так і для зовнішнього будівництва. Однак замовлень дуже мало. Обсяги виробництва та реалізації продукції значно впали. "Полтавтрансбуд" також володіє великим кар'єром з видобутку пісковику поблизу Полтави, що дозволяє йому продовжувати виробництво. Novos Development Group проаналізувала всіх виробників і постачальників, з якими співпрацює і з якими відновила роботу. Вони використовують матеріали, які були доступні та закуплені до війни, та вибудовують нові логістичні процеси [19].

Втім, подолати наслідки руйнувань та повноцінно розвиватися будівельному сектору заважає низка проблем. Серед них - перехід війни у "затяжну фазу", порушення або відсутність логістики доставки будівельних матеріалів, брак кваліфікованої робочої сили, зростання цін на матеріали та паливо, перенаправлення державного бюджету на фінансування потреб збройних сил, а також окупація територій. З початком війни через проблеми з логістикою особливо зросли ціни на будівельні матеріали. Оскільки деякі

регіони нашої країни перебувають під окупацією, багато постачальників будівельних матеріалів та обладнання не мають змоги продавати свою продукцію та товари. Інша причина - реорганізація логістичних ланцюгів для військових потреб, евакуації та доставки гуманітарних вантажів. Крім того, будівництво оборонних об'єктів потребує великої кількості будівельної техніки. Необхідно вжити заходів для розвитку будівельного сектору, що також вплине на рівень регіонального розвитку. Залежно від рівня впливу, слід схвалити будівництво об'єктів СС2 та СС3; заохочувати працевлаштування внутрішньо переміщених осіб у будівельному секторі; встановити мобільні бетонні заводи або бетонні вузли в будівельних компаніях, щоб зменшити логістичні витрати на доставку бетону або скоротити логістичну мережу через війну.

Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Моніторинг за 2023 рік:

Міжнародний валютний фонд (МВФ).

31 березня 2023 року Виконавча рада МВФ схвалила нову чотирирічну програму розширеного фінансування (EFF) для України обсягом 15,6 млрд доларів США (11,6 млрд СПЗ)[1] (SDR 11,6 млрд) [13].

Програма складається з двох етапів.

Етап 1 (2023-2024) буде зосереджений на впровадженні достовірного бюджету на 2023 рік та збільшенні мобілізації доходів, зокрема шляхом уникнення заходів, які можуть зменшити податкові надходження. Цей етап вимагатиме підтримки обмінного курсу, зокрема, шляхом зниження інфляції та підтримання достатнього рівня валютних резервів. Заходи з підтримки довгострокової фінансової стабільності, як очікується, включатимуть підготовку поглиблених оцінок банківського сектору та забезпечення незалежності НБУ. Водночас, Уряд України зобов'язується зміцнювати структури управління, включаючи правові реформи, а також підтримувати і продовжувати антикорупційні реформи.

Другий етап програми буде зосереджений на реформах, спрямованих на максимально ефективну підтримку післявоєнного відновлення та реконструкції, а також на допомогу Україні у здійсненні необхідних кроків на шляху до європейської інтеграції. Довгострокове економічне зростання є одним із пріоритетів цієї фази EFF. Тому на другому етапі Україна повернеться до довоєнних засад економічної політики, включаючи гнучкий обмінний курс та таргетування інфляції. Водночас основна увага буде зосереджена на впровадженні важливих структурних реформ у фіскальній політиці для стабілізації доходів у середньостроковій перспективі через реалізацію Національної стратегії доходів, а також реформ у сфері фінансового менеджменту та управління державними інвестиціями для підтримки післявоєнної відбудови. Повоєнна відбудова. Для підтримки післявоєнних реформ необхідно скоротити квазіфіскальний борг, одночасно покращуючи конкуренцію в енергетичному секторі [28].

3 квітня цього року перший транш кредиту МВФ у розмірі 2,7 млрд доларів США було перераховано до загального фонду Державного бюджету України. Перший транш кредиту МВФ у розмірі 2,7 млрд доларів США (2 млрд СПЗ) було перераховано до загального фонду Державного бюджету України.

Світовий банк.

Світовий банк оголосив про надання гранту у розмірі 200 мільйонів доларів США 12 квітня 2023 року. Світовий банк вирішив надати грант у розмірі 200 мільйонів доларів США на реалізацію проекту з відновлення енергетики та інфраструктури в Україні. Фінансування проекту виділено в рамках Трастового фонду для допомоги Україні, реконструкції, реабілітації та реформування. Очікується, що зі збільшенням обсягів проекту партнери нададуть додаткове фінансування у розмірі до 300 мільйонів доларів США у вигляді грантів та інших внесків. Проект фінансуватиметься Урядом України [12]. Залучені кошти будуть спрямовані на реструктуризацію електромереж та

системи теплопостачання у Київській, Харківській, Миколаївській, Сумській та Чернігівській областях.

Нідерланди через механізм Світового банку надають гарантію у розмірі 100 млн. євро для фінансування сільськогосподарської діяльності в Україні та генерації, щоб допомогти країні пережити майбутню зиму.

Зазначена допомога міжнародних фінансових інститутів Україні, зокрема Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Світового банку, в значній мірі спрямована на підтримку та розвиток галузі будівництва. Нова програма розширеного фінансування (EFF) МВФ для України передбачає значні фінансові кошти на підтримку державних проєктів у будівництві та реконструкції інфраструктури.

У першому етапі програми EFF буде надана підтримка для реалізації важливих ініціатив у будівництві, зокрема, на підтримку довгострокової фінансової стабільності та зміцнення банківського сектору. Також передбачається підтримка довоєнних засад економічної політики, що включають гнучкий обмінний курс та таргетування інфляції.

Світовий банк також надає значні фінансові ресурси для відновлення та розвитку інфраструктури, зокрема, у сфері енергетики. Грант у розмірі 200 мільйонів доларів США призначено на реалізацію проєкту з відновлення енергетики та інфраструктури, а Нідерланди надають гарантію у розмірі 100 мільйонів євро для фінансування сільськогосподарської діяльності. Отже, можна очікувати значного збільшення інвестицій у будівництво та реконструкцію в Україні завдяки цій допомозі.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).

ЄБРР надав кредит у розмірі 42 млн євро компанії Selsanit, провідному польському виробнику керамічної плитки та сантехніки, яка має значні активи в Україні та відіграє ключову роль у відновленні інфраструктури [3] Кредит ЄБРР дозволить групі Selsanit збільшити виробництво плитки та сантехніки, збільшити виробництво керамічної плитки, завершити проєкт з виробництва керамічної плитки великого формату на тому ж майданчику в Україні,

завершити реконструкцію та модернізацію виробничих потужностей з виробництва акрилу в Польщі, підвищити енергоефективність та залучити подальші інвестиції в модернізацію в Польщі.

ЄБРР планує надати кредити на загальну суму 1,5 млрд євро у 2023 році [4] та зосередити свою діяльність в Україні на наступних напрямках роботи:

- Підтримка державного та приватного секторів, зокрема малих та середніх підприємств;
- Фінансування проектів дорожнього будівництва;
- Співпраця з містами та муніципалітетами;
- Підтримка енергетичного сектору.

Одним із таких проектів є надання ЄБРР кредиту Укренерго на суму 300 млн євро для відновлення високовольтної інфраструктури та забезпечення фінансової стабільності. Розпочато програму зі збереження та відновлення інфраструктури електромереж; ЄБРР також надасть додаткове фінансування "Укрзалізниці" та "Укравтодору".

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ).

13 квітня цього року Європейський інвестиційний банк схвалив додатковий кредит у розмірі 20 мільйонів євро на розширення системи водопостачання та водовідведення Миколаєва [5]. Кредит, наданий в рамках Програми розвитку муніципальної інфраструктури України (ПРМІУ), дозволить завершити реконструкцію та модернізацію системи водопостачання міста. Поточні роботи включають реконструкцію Миколаївських очисних споруд, реконструкцію та підвищення ефективності першої черги насосної станції Миколаївського водоканалу, а також будівництво довгострокових накопичувачів атмосферних опадів на міських очисних спорудах.

Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР).

27 квітня 2023 року мережа АЗК "ОККО" та ЧБТР підписали угоду про відкриття відновлювальної кредитної лінії на загальну суму до 25 млн євро [6]. Компанія використовуватиме ці кошти як оборотний капітал для закупівлі нафтопродуктів у Чорноморському регіоні - Румунії, Болгарії, Греції та

Туреччині. У 2022 році компанія імпортувала понад 30% бензину та дизпалива з цих країн.

Європейський Союз.

13 квітня 2023 року Рада Європейського Союзу (ЄС) схвалила виділення 1 мільярда євро на підтримку Збройних сил України (ЗСУ) в рамках Європейського фонду миру (ЄФМ). Ця сума дозволить ЄС відшкодувати державам-членам вартість боєприпасів, поставлених Україні з 9 лютого по 31 травня 2023 року або з наявних запасів, або на виконання існуючих замовлень. Разом із сімома попередніми пакетами допомоги, затверджений пакет допомоги доводить загальний внесок ЄС в Україну в рамках EMS до 4,6 млрд євро [7].

Крім того, надзвичайна енергетична допомога, що координується через спеціальну донорську систему ЄС, також надійшла в Україну. Через Енергетичний центр RescEU в Польщі в Україну було доставлено 169 генераторів, наданих австралійською благодійною організацією Minderoo Foundation [8]. Це обладнання вартістю 1,95 млн. євро на додаток до 1 000 генераторів, наданих з українських резервів ДСНС. Окрім анонсованого відкриття центру на початку 2023 року, ЄС координує надання Україні загалом близько 3 000 генераторів за рахунок пожертв держав-членів, приватного сектору, третіх країн та власних резервів ДСНС.

Більшість зазначених ініціатив міжнародних фінансових інститутів, таких як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), та допомога Європейського Союзу, спрямовані на розвиток галузі будівництва в Україні.

Наприклад, кредит від ЄБРР компанії Selsanit, провідного виробника керамічної плитки та сантехніки, сприятиме розширенню виробництва плитки та сантехніки, а також завершенню проекту з виробництва керамічної плитки великого формату та реконструкції виробничих потужностей.

У свою чергу, кредити від ЄІБ на реконструкцію системи водопостачання та водовідведення у місті Миколаєві, а також на фінансування

"Укренерго" для відновлення високовольтної інфраструктури, сприятимуть розвитку інфраструктури та підвищенню енергоефективності.

Допомога Європейського Союзу у вигляді фінансової підтримки Збройних сил України та надання енергетичного обладнання також має велике значення для підтримки і розвитку інфраструктури.

Отже, ці ініціативи демонструють активну підтримку міжнародних організацій у розвитку галузі будівництва в Україні.

Європейська Комісія 25 квітня було здійснено третій транш у розмірі 1,5 млрд євро в рамках пакету макрофінансової допомоги (МФД), в результаті чого загальна сума склала майже 18 млрд євро [9]. Ця допомога допоможе Україні продовжувати виплачувати зарплати та пенсії, а також підтримувати ключові об'єкти державного сектору, такі як лікарні, школи та притулки для внутрішньо переміщених осіб. Кошти також забезпечать макроекономічну стабільність в країні та допоможуть відновити критично важливу енергетичну інфраструктуру України, водні ресурси, транспорт, дороги та мости, зруйновані Російською Федерацією під час агресії.

Комісія ухвалила рішення про виділення коштів після підтвердження того, що Україна продовжує досягати задовільного прогресу у виконанні узгоджених політичних умов та дотримується вимог щодо звітності для забезпечення прозорого та ефективного використання коштів. Україна досягла значного прогресу у зміцненні верховенства права, підвищенні фінансової стабільності, поліпшенні функціонування газової системи та покращенні бізнес-середовища. Ці досягнення дозволять Єврокомісії надати ще два щомісячні транші у розмірі 1,5 млрд євро кожен у травні та червні цього року.

США.

29 березня 2023 року до державного бюджету України надійшов грант у розмірі 1,025 млрд доларів США. Сума гранту становить 1 мільярд доларів США [10]. Кошти були надані Сполученими Штатами Америки через Трастовий фонд Світового банку в рамках четвертого траншу додаткового фінансування проекту "Підтримка державних видатків для сталого врядування

в Україні" (PEACE). Метою цієї грантової допомоги є часткове відшкодування виплат з державного бюджету, зокрема пенсійних виплат, підтримки окремих державних програм соціальної допомоги (підтримка внутрішньо переміщених осіб) та виплат заробітної плати державним службовцям і працівникам бюджетної сфери. Працівники Державної служби з надзвичайних ситуацій та вищих навчальних закладів

4 квітня Міністерство оборони США оголосило про надання Україні нового пакету військової допомоги на суму 2,6 млрд доларів США. Вартість пакету становить 2,6 млрд доларів США [11]. Пакет включає боєприпаси для систем протиповітряної оборони Patriot та HIMARS, інші боєприпаси, гранатомети, мобільні ракетні комплекси з лазерним наведенням, системи Javelin, протитанкові ракети, стрілецьку зброю та інше обладнання.

5 квітня 2023 року Україна та Світовий банк підписали угоду про надання Україні гранту у розмірі 2,5 млрд доларів США. Цей грант еквівалентний 2,5 млрд доларів США [12]. Грант був наданий Сполученими Штатами Америки та перерахований до Цільового фонду мультидонорської допомоги як четвертий транш проекту "Підтримка державних видатків для сталого врядування в Україні" (PEACE). Це вже другий грант від США, запланований на 2023 рік (на загальну суму 9,9 млрд доларів США). Загалом 2,5 мільярда доларів США було профінансовано з багатостороннього донорського трастового фонду. США мають на меті забезпечити ефективність роботи державних установ, освіти, охорони здоров'я та служб з надзвичайних ситуацій, а також гарантувати виплату пенсій та деяких програм державної соціальної допомоги.

Крім того, 19 квітня 2023 року Міністерство оборони США оголосило про нову критично важливу безпекову допомогу для України. Ця допомога включає схвалення Президентського пакету допомоги у сфері безпеки на суму 325 млн доларів США, який передбачає збільшення виробництва американських протитанкових ракетних боєприпасів HIMARS, артилерійських снарядів та протитанкової зброї. Загальна вартість угоди

оцінюється в 325 мільйонів доларів США [13]. Пакет включає боєприпаси HIMARS, артилерійські снаряди, протитанкові ракети, ПТРК AT-4, протитанкові міни, вибухівку для подолання перешкод, боєприпаси для стрілецької зброї, авіаційні боєприпаси з точним наведенням та інше обладнання.

28 квітня, Державний бюджет України. Передбачено фінансування на загальну суму 1,25 мільярда доларів США. Це фінансування включає 1,25 млрд доларів США від США [14]. Кошти були надані через Трастовий фонд Світового банку в рамках четвертого траншу додаткового фінансування проекту "Підтримка державних видатків для сталого врядування в Україні" (PEACE).

З початку широкомасштабної російської військової окупації Україна отримала від США близько 16,7 млрд доларів США. З них 16,7 мільярда доларів США - у вигляді грантів.

Велика Британія.

Велика Британія оголосила про готовність надати Україні додаткові кредитні гарантії на суму 500 млн доларів США. Таким чином, загальна сума сягнула 1 млрд доларів США. У 2023 році ця сума сягне 1 млрд доларів США [15]. Кредитна гарантія Великої Британії є важливою для фінансування чотирирічного пакету допомоги Україні у розмірі 15,6 млрд дол. США; МВФ також надав Україні кредит у розмірі 15,6 млрд дол. (8,1 млрд) та кредитні гарантії допоможуть фінансувати українські державні установи, зокрема школи та лікарні.

Канада.

31 березня 2023 року державний бюджет України отримав кредит від Канади у розмірі 2,4 млрд канадських доларів (1,8 млрд доларів США) на пільгових умовах в рамках Другої програми "Стенд-бай" [16]. Фінансування було надано через механізм керованого рахунку МВФ. Додаткова позика надається строком на 10 років під 1,5% річних. Нова позика покликана допомогти Уряду України закрити бюджетний дефіцит та профінансувати

соціальні послуги, включаючи охорону здоров'я, для приблизно 5,3 мільйона внутрішньо переміщених осіб.

Крім того, федеральний бюджет Канади оголосив про фінансовий внесок у розмірі понад 60 мільйонів доларів США. США надають більш пряму гуманітарну допомогу Україні [17]. Кошти будуть використані на послуги з охорони психічного здоров'я, розмінування та інші заходи. Бюджет також включає приблизно 126 млн дол. США на підтримку українських мігрантів. Згідно з даними уряду Канади, з січня минулого року до Канади прибуло 200 000 українців.

На сьогоднішній день Україна отримала допомогу на суму 4 мільярди доларів США. США, включаючи військову допомогу США на суму близько 1 млрд. доларів США у вигляді прямих пожертвувань та обладнання для українських Збройних Сил.

У квітні цього року Канада оголосила про нову військову допомогу, в рамках якої Україна отримає тисячі штурмових гвинтівок і мільйони набоїв [18].

Німеччина.

30 березня 2023 року Німеччина доставила на українську лінію фронту нову партію допомоги, зокрема танки Leopard 2A6, десятки бронетранспортерів Marder і танків для розмінування [19]. Цей список підсумовує летальну та нелетальну військову допомогу, надану Німеччиною Україні. Список включає поставки від Бундесверу, а також поставки від німецької промисловості, що фінансуються з федеральних фондів для розбудови безпекового потенціалу. Загалом на розбудову безпекового потенціалу до 2023 року передбачено 2,2 млрд євро. Ці кошти в основному спрямовуються на підтримку України.

Федеральне міністерство розвитку (BMZ) виділило Україні додаткові кошти на загальну суму 111 млн євро [20]. Метою є забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб та підтримка українських муніципалітетів, наприклад, допомога у ремонті та обладнанні дитячих садків, шкіл і лікарень.

Франція.

У березні французька неурядова організація "Електрика без кордонів" доставила з Франції 1 389 конвеєрів та 11 генераторів; з серпня 2022 року Україна отримала 22 партії енергетичного обладнання загальною вагою 183 тонни в якості гуманітарної допомоги від Франції [21].

Франція готується надати Україні 2 млрд євро в рамках довгострокового плану, частина з яких буде спрямована на реконструкцію [22].

Польща.

Збройні Сили України отримають від Польщі 100 колісних бронетранспортерів «Rosomak» [23].

Іспанія.

У рамках механізму цивільного захисту Європейського Союзу 32 автобуси отримали гуманітарну допомогу з Іспанії до міста Херсон [24].

Іспанія також планує передати Україні шість із десяти обіцяних танків Leopard 2 до кінця квітня 2023 року [25].

Литва.

Литва планує виділити 10 млн євро на відновлення України через спеціальний механізм, створений Світовим банком для фінансування процесу відбудови української держави та підвищення стабільності та розвитку Молдови [26]. Литва вже надала 900 мільйонів євро гуманітарної, фінансової та військової допомоги, що еквівалентно 1,3% ВВП країни.

Латвія.

Латвія відгукнулася на запит України щодо систем протиповітряної оборони і вирішила передати Україні всі наявні системи ППО "Стінгер" [27]. Крім того, Латвія продовжує реалізовувати навчальні програми для українських військовослужбовців. Військова допомога Латвії Україні вже перевищила 300 млн євро, або 1% ВВП. Більше того, Латвія оголосила про намір інвестувати 5 млн євро у відновлення України у 2023 році [28].

Північна Македонія.

Уряд Північної Македонії схвалив рішення про передачу бойових гелікоптерів Мі-24 Україні [29].

Данія.

Уряд Данії запустив нову програму підтримки України на 2023 рік, передбачивши 1 млрд євро [30]. Головна мета програми – відновлення України. Окреме місце в цій програмі займає реконструкція Миколаєва.

Данія і Норвегія також домовилися спільно постачати артилерійські снаряди для збройних сил України. Міністерство оборони Данії уклало угоду з Норвегією про передачу 8 тис. снарядів для 155-мм артилерії [31].

Нідерланди.

У 2023 році Нідерланди нададуть Україні початкову допомогу на суму 274 млн євро, що є частиною загальної допомоги у розмірі 2,5 млрд євро, передбаченої на 2023 рік [32]. 180 млн євро буде виділено на гуманітарну допомогу, сільськогосподарську допомогу та реконструкцію, з яких 100 млн євро - на відновлення медичних закладів, енергетики та інфраструктури. 40 млн євро на відновлення, закупівлю насіння та обладнання для фермерів і 20 млн євро на гуманітарну допомогу - психосоціальну підтримку українців і розмінування (особливо сільськогосподарських угідь).

Нідерланди нададуть 94 млн євро на нелетальну допомогу Збройним силам України: 75 млн євро на зміцнення потенціалу Збройних сил України у співпраці з Північноатлантичним альянсом; 14 млн євро на розслідування злочинів, скоєних Російською Федерацією, включаючи реєстр воєнної шкоди в Гаазі; 5 млн євро на захист культурної спадщини України.

Японія.

Уряд Японії надасть Україні 3,5 мільярда доларів США у 2023 році разом із прямою бюджетною підтримкою з боку США [33]. Ці кошти будуть спрямовані на соціальну та гуманітарну допомогу. Японія також висловила готовність підтримати відновлення України, зокрема через можливі спільні проекти з Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA). З

початку тотальної війни Японія надала Україні допомогу на суму 581 млн дол. США.

Угода про грантову допомогу передбачає надання Японією Україні 400 мільйонів доларів США. Угода про надання грантової допомоги була підписана 14 квітня 2023 року [34]. Кошти були надані в рамках програми "Надзвичайна реабілітація критичної інфраструктури". Крім того, уряд Японії надасть 70 млн доларів США. Сполучені Штати Америки надають Україні допомогу на відновлення через Програму розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН). Раніше цього року Україна та Японія домовилися про надання понад 600 мільйонів доларів США допомоги на відновлення України. ПРООН погодилася співпрацювати з Урядом України з метою надання понад 600 мільйонів доларів США на відновлення України.

ПРООН у співпраці з урядом Японії оголосила про надання Україні 77 потужних генераторів. Київська область стала першим регіоном, який отримав п'ять установок для забезпечення безперебійного електропостачання. Генератори забезпечать стабільну роботу критично важливих об'єктів, таких як очисні та каналізаційні споруди, тепломережі, медичні та освітні заклади [35].

Швейцарія.

Уряд Швейцарії готовий надавати довгострокову фінансову підтримку Україні, поки триває війна. Зокрема, Берн хоче надати Україні 1,7 мільярда доларів до 2028 року [36]. Ця підтримка є частиною загальної стратегії міжнародного співробітництва: У 2023-2024 роках Україна отримає 300 млн швейцарських франків (понад 338 млн доларів США). Загалом Швейцарія планує перерахувати Україні щонайменше 1,8 млрд швейцарських франків (понад 2 млрд доларів США) протягом наступних шести років.

2.3. Аналіз залучених механізмів та програм міжнародної допомоги для сектору будівництва України у воєнний час

Розглядаючи важливість програм міжнародної допомоги для сектору будівництва в Україні в умовах воєнного конфлікту, спочатку варто звернутися до програм, які реалізуються Міжнародним валютним фондом (МВФ). Нова чотирирічна програма розширеного фінансування (EFF), схвалена МВФ для України, має велике значення. Ця програма передбачає фінансову підтримку в розмірі 15,6 мільярда доларів США та складається з двох етапів. Перший етап, який триватиме до 2024 року, зосереджений на впровадженні достовірного бюджету, мобілізації доходів та підтримці валютного курсу. Ці заходи мають позитивний вплив на фінансову стабільність та можуть сприяти підтримці будівництва та інфраструктурних проектів в країні.

Далі важливо розглянути програми та кредити, надані міжнародними фінансовими установами, такими як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), та Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР). Наприклад, кредит від ЄБРР компанії Selsanit на реконструкцію та модернізацію виробничих потужностей сприятиме розвитку сектору будівництва та створенню нових робочих місць. Такі проекти можуть сприяти підтримці економіки та відновленню інфраструктури навіть у період воєнного конфлікту.

Не можна також не враховувати програми допомоги від країн-партнерів, таких як Європейський Союз та Нідерланди. Наприклад, виділення гранту на реконструкцію систем водопостачання та водовідведення у Миколаєві з боку Європейського інвестиційного банку важливо для покращення життєвих умов місцевого населення та розвитку інфраструктури.

Отже, програми та кредити міжнародної допомоги в секторі будівництва України в умовах воєнного часу є важливим інструментом для підтримки економіки, стабілізації ситуації та відновлення інфраструктури в

країні. Наприклад, деякі МФО підготували інструменти для надання допомоги та затвердили ліміти на цей рік.

СБРР є одним із найбільших інституційних інвесторів в Україні: Станом на 1 травня 2023 року загальна сума кредитів, наданих Банком України в рамках 532 проєктів, становила 18,1 млрд євро.

Світовий банк мобілізував понад 18 мільярдів доларів США надзвичайного кредитування, включаючи зобов'язання та гарантії донорів, для подолання руйнівних наслідків війни для українського народу та економіки.

Понад 16,4 мільярда доларів США з цієї суми вже надано Україні. Підтримка Міжнародного валютного фонду (МВФ) також була важливим джерелом допомоги.

Роль та можливості Укрсімбанку.

Наразі Укрсімбанк є єдиним фінансовим представником Уряду України в реалізації програм міжнародних фінансових організацій та Уряду України.

Банк має великий досвід у наданні фінансування та розробці фінансових продуктів (особливо довгострокових кредитів) у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Наразі Укрсімбанк має понад 400 млн доларів США коштів в активних програмах МФО, які поєднуються з Урядовою програмою кредитування бізнесу та населення "5-7-9".

Укрсімбанк підтримує клієнтів у приватному та муніципальному секторах:

- Оцінка відповідності проєктів, які можуть бути профінансовані, вимогам МФО
- Підготовка пакету кредитних документів
- Моніторинг прогресу проєкту
- Підготовка звітів за проєктом у встановленому МФО форматі [31].

Укрбанк є найбільшим кредитором бізнес-сектору з обсягом кредитування 23 млрд грн у 2022 році. Процвітання та відновлення України

залежить від реалізації нагальних проектів, які допоможуть громадянам повернутися в сьогодення

Реконструкція потребуватиме величезних коштів, і їх доведеться фінансувати з різних джерел. Агентство реконструкції, двосторонні гранти, агентства розвитку (Світовий банк, регіональні банки розвитку та інші агентства розвитку), МВФ (через надання перехідних кредитів і СПЗ, які інші країни можуть передавати Україні), допомога ЄС перед вступом до ЄС і структурні фонди, а також приватні пожертви, надходження від продажу акцій та інших портфельних інвестицій і, в деяких випадках, кошти від конфіскованих російських активів.

Там, де це можливо, важливо шукати гранти, а не кредити. Великі позики підвищують ризик боргової кризи. У цьому контексті слід пам'ятати, що більшість коштів Плану Маршалла були грантами.

Україні також необхідно зменшити боргове навантаження. Щоб полегшити доступ до міжнародних ринків капіталу, Україна та її донори могли б випустити облігації, забезпечені донорською підтримкою (подібно до безвідсоткових облігацій США, що забезпечують облігації Брейді).

Оскільки зібрати достатню кількість коштів буває складно, необхідні такі програми, як Міжнародний механізм фінансування імунізації. В рамках такого механізму донори виділяють певну суму грошей протягом певного часу, а фонд випускає облігації, забезпечені майбутніми внесками донорів.

Звичайно, фонд не може покладатися лише на фінансування від урядів та міжнародних організацій. Потрібен також приватний капітал, наприклад, через прямі іноземні інвестиції або державно-приватне партнерство. Такі партнерства можуть забезпечити не лише фінансування, але й потоки технологій та управлінських ноу-хау.

Базові трастові фонди за участю багатьох донорів.

Важливою є координація між донорами. З цією метою рекомендується створення багатостороннього донорського трастового фонду (БДЦФ): Починаючи з 1990-х років, Світовий банк та інші організації широко

використовують такі фонди для надання синдикованого фінансування нестабільним державам, у тому числі Україні після 2014 року. Цей механізм об'єднує різні джерела фінансування. Зазвичай трастовий фонд має консультативну раду з представників місцевої влади та міжнародних організацій, яка визначає пріоритети політики, власний кредитний орган, що складається з представників донорів та національної влади, який затверджує фінансування окремих проектів, та наглядовий орган, який здійснює нагляд за проектами.

Перевагами таких структур є гнучкість і передбачуваність фінансування, прозорість, гармонізація інтересів донорів завдяки спільному стратегічному підходу, а також зменшення інформаційних, координаційних та адміністративних витрат завдяки призначенню єдиного менеджера. Однак такі проекти важко реалізувати. Домінування донорів у складі консультативних та наглядових комітетів може послабити почуття відповідальності місцевих політиків.

Світовий банк управляє трастовим фондом для України для забезпечення надання базових послуг у воєнний час; управлінський рахунок, відкритий МВФ на початку квітня 2022 року, фактично є трастовим фондом; 24 і 25 травня Європейська Рада схвалила створення Трастового фонду солідарності для України. Метою фонду є надання трьох видів допомоги (гуманітарної, ліквідності та допомоги у відновленні). Фонд буде управлятися Європейською Комісією і забезпечуватиме фінансування під бюджетну гарантію ЄС. Європейський інвестиційний банк на своїй зустрічі в Луганську в липні запропонував створити новий Трастовий фонд Україна-ЄС [25].

Ці ініціативи необхідно об'єднати. Інтегрований основний трастовий фонд об'єднав би внески держав-членів ЄС, інших країн і партнерів, включно з існуючими трастовими фондами, для забезпечення ефективного управління ресурсами та координації донорів.

Наступне питання полягає в тому, які проекти повинен фінансувати Цільовий фонд. Пріоритетний перелік проектів має підготувати Уряд України,

який знає місцеві потреби та відповідає за відновлення. Агентство з реконструкції має розробити (разом з Урядом України) високоякісну інформаційно-цифрову систему для систематизації, моніторингу та звітності за проектами. Агентство з реконструкції могло б запропонувати донорам, інвесторам та благодійникам "меню" проектів, які можуть бути профінансовані на основі досвіду попередньої діяльності з реконструкції. Ці проекти мають бути затверджені та узгоджені заздалегідь, щоб уникнути нераціонального використання ресурсів і дублювання зусиль.

Після створення каталогу проектів, що відповідають критеріям фінансування, агентство має розробити електронну систему з можливістю пошуку, подібну до "національного бюджету". Кожен проект повинен містити детальний опис, бюджет та перелік коштів, вже залучених центральними або місцевими органами влади. Проекти державно-приватного партнерства повинні включати прогнози грошових потоків та інші документи, необхідні для прийняття обґрунтованих рішень. Приватні донори можуть бути визнані (наприклад, шляхом будівництва будівлі, що носить їхнє ім'я). Інституційні реформи, які сприяють створенню сприятливого бізнес-середовища, можуть допомогти заохотити прибуткові інвестиції в український бізнес та створення підприємств з нуля.

Для того, щоб інвестиції були ефективними, а реформи незворотними, Україна повинна бути підзвітною в процесі реструктуризації. Лише тоді реформи та інвестиції сприйматимуться громадянами як легітимні, а отже, стійкі. Україна використовуватиме допомогу у власних інтересах. Аналогічно, розробники Плану Маршалла, дотримуючись принципу "довіряй, але перевіряй" (Eichengreen 1995), визнавали, що одержувачі допомоги повинні бути підзвітними. Підзвітність має ґрунтуватися на широкій внутрішній підтримці, яка може бути досягнута за допомогою інклюзивних і відкритих консультацій з місцевою владою, громадянським суспільством і бізнесом. З цією метою важливо збирати та використовувати інформацію про те, як громадянське суспільство бачить майбутнє України.

У червні 2023 року Комісія запропонувала створити новий механізм для сприяння реконструкції, відновленню та модернізації України, на який заплановано виділити до 50 мільярдів євро на 2024-2027 роки [17]. Механізм включає в себе аудит наданої допомоги та вимоги щодо прозорості та підзвітності у використанні наданих ресурсів.

Деякі країни, які висловили бажання взяти на себе відповідальність за відбудову окремих районів чи населених пунктів, планують взяти участь у процесі відновлення. Наприклад, Греція хоче підтримати відновлення Маріуполя, США і Туреччина - Харкова, країни Балтії - Житомира, Данія - Миколаєва, Чехія - Дніпра, Австрія - Запоріжжя. Деякі спільні проекти вже стартували, інші перебувають на стадії обговорення і будуть реалізовані після завершення конфлікту.

Окрім уряду, допомогу надають різні міжнародні організації. В основному, метою є вирішення нагальних гуманітарних проблем, але деякі з них працюють над довгостроковими проектами: "На початку жовтня Руслан Кравченко, голова Київської обласної військової адміністрації, отримав запрошення від американської неприбуткової організації встановити вікна в будинках, що постраждали від конфлікту", зазначивши, що організація отримає ще 1 мільйон євро від Global Empowerment Mission. Раніше організація профінансувала заміну 7000 вікон у 430 будинках у Гостомелі, Ірпені, Софіївській Борщагівці, Вишгороді та інших регіонах.

Урядові ініціативи також відіграють важливу роль у відновленні. На початку року фінансова платформа United24 оголосила ініціативу "Відновлення", яка підтримує відновлення 18 будинків у постраждалих від війни громадах Ірпеня, Бородянки, Гостомеля, Бузової та Міли Київської області. Планується, що понад 4 000 мешканців зможуть повернутися до своїх домів до кінця 2023 року.

Інша урядова ініціатива, "Розбудова України", об'єднує міжнародних партнерів для відновлення житла, енергетичних об'єктів, соціальної,

транспортної та критичної інфраструктури, гуманітарного розмінування та підтримки приватного сектору.

Окрім вирішення базових питань відновлення житла, енергетики, тепло- та водопостачання, важливим є й інший рівень реконструкції. Багато міст і сіл вже ніколи не будуть такими, як раніше, тому існує потреба в новому плануванні та якісному збереженні пам'яті про те, що сталося під час війни.

Зі спорудженням меморіалів не варто поспішати, але й не варто відкладати, бо це завжди занадто рано. У селі Ягідне Чернігівської області оголошено конкурс на проект шкільного пам'ятника жителям села, які стали заручниками окупаційних військ. Ініціатором конкурсу виступило Національне агентство з реконструкції та розвитку інфраструктури України [21].

Важливим є і спосіб будівництва. Адже стрімке збільшення обсягів будівництва під час реконструкції може призвести до негативних наслідків, таких як забруднення довкілля завалами будівельних матеріалів. Щоб уникнути таких проблем, у Харківській області реалізується пілотний проект під назвою "Практика кругової забудови".

Архітектори пропонують рішення, як запобігти потраплянню будівельного та ремонтного сміття на полігони та звалища, і водночас відновити житло мешканців. Наразі кожен охочий може пожертвувати залишки будівельних матеріалів на два майданчики: Zero Waste в Харкові та пункт прийому вторсировини в селі Руська Лозова (Дельгачевський район). Всі зібрані матеріали сортуються і використовуються для будівництва [21].

Головною перевагою відновленого міста є його інклюзивність. Проблема забезпечення права власності на житло, на яку давно звертають увагу в Україні, зараз переростає в повномасштабну кризу: Громадська організація "Доступно.UA" звернулася до представників громадськості, щоб отримати їхню експертизу та спільно створити доступний простір для реалізації проектів реконструкції.

Отримання міжнародної допомоги у галузі будівництва Україною сьогодні впливає наступні фактори:

Політичні ініціативи уряду:

- Уряд розробляє програми та стратегії для повернення міжнародної допомоги у будівництві і реконструкції інфраструктури.

- Уряд встановлює співпрацю з міжнародними організаціями та країнами-донорами для залучення фінансування та технічної підтримки.

Стан відносин з країнами-партнерами:

- Укладення міжнародних угод і договорів може впливати на можливості отримання допомоги від окремих країн.

- Політична стабільність та дипломатичні зусилля сприяють позитивним відносинам і співпраці з країнами-партнерами.

Війна в Україні:

- Військовий конфлікт на сході України може впливати на рішення країн-донорів надавати допомогу та інвестувати в будівництво в Україні.

- Потреби відновлення пошкоджених об'єктів і інфраструктури в зоні конфлікту можуть бути пріоритетними для міжнародної допомоги [15].

Основні фактори узагальнимо у вигляді SWOT-аналізу.

Таблиця 2.5

SWOT-аналіз факторів участі України в програмах міжнародної допомоги для повоєнного розвитку сектору будівельництва

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Активна політика уряду з повернення міжнародної допомоги	- Війна на сході країни, що призводить до пошкоджень інфраструктури
- Політична стабільність	- Висока корупція та недостатня прозорість у використанні коштів
- Потреба у відновленні та розвитку інфраструктури	- Недостатній досвід в управлінні та координації проектів будівництва
- Підтримка міжнародних організацій та країн-партнерів	- Недостатня інфраструктура для реалізації проектів будівництва
Можливості	Загрози
- Залучення фінансування від міжнародних донорів	- Погіршення економічної ситуації в світі та зменшення допомоги
- Розвиток інфраструктури для повернення інвестицій	- Політичні конфлікти, які можуть призвести до скасування допомоги

- Партнерство з міжнародними компаніями та організаціями	- Негативний вплив екологічних факторів на будівельні проекти
- Використання новітніх технологій та інновацій у будівництві	- Втрата довіри міжнародних донорів через корупційні схеми

Джерело: авторська розробка

Цей SWOT-аналіз може допомогти уряду та зацікавленим сторонам приймати стратегічні рішення щодо отримання та використання міжнародної допомоги у галузі будівництва.

Процес відбудови - це не лише відновлення спокійного життя. Для багатьох громад це також можливість залучити новий бізнес, створити культурні центри та загалом створити комфортний простір для всіх мешканців. Можливості в процесі відбудови є, тому важливо проявляти ініціативу, розробляти пропозиції та залучати мешканців до процесу. Разом з міжнародними партнерами українці можуть відбудувати всі міста та села своєї країни.

Висновки до розділу 2

Будівельний сектор України потребує термінового реагування на виклики війни; за оцінками Укравтодору, на відновлення пошкоджених війною доріг та будівель потрібно щонайменше 900 млрд грн, що за наявності коштів займе 3-4 роки. Необхідно відремонтувати 23,5 тисячі кілометрів доріг та понад 300 штучних споруд, зруйнованих російськими окупаційними військами.

Втім, подолати наслідки руйнувань та повноцінно розвиватися будівельному сектору заважає низка проблем. Серед них - перехід війни у "затяжну фазу", порушення або відсутність логістики доставки будівельних матеріалів, брак кваліфікованої робочої сили, зростання цін на матеріали та паливо, перенаправлення державного бюджету на фінансування потреб збройних сил, а також окупація територій.

Україна не може відновитися самотужки. Але ні Україна, ні міжнародна спільнота не повинні втратити цю можливість. Україна творчо перетворює виклики на можливості. Світ має бути настільки ж креативним у прийнятті

ризиків та пошуку можливостей. Успіх чи невдача відновлення України матиме значний вплив на майбутнє Європи та перспективи безпеки у світі.

Економіка України зазнала значного спаду, але вона продовжує функціонувати, незважаючи на війну, а міжнародні партнери допомагають їй у цьому. Серед них - великі організації, уряди окремих країн та волонтерські організації.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ СЕКТОРУ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ ЗА РАХУНОК ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

3.1. Обґрунтування стратегічних напрямів післявоєнної відбудови України у секторі будівництва

Відновлення післявоєнної України потребуватиме значних коштів. Оцінки коливаються від 349 мільярдів доларів США (Світовий банк) до 1,1 трільйона доларів США (Європейський інвестиційний банк). При такому попиті на кошти, гроші повинні будуть надходити з різних джерел, і донори наполягатимуть на механізмах моніторингу ефективності цих масштабних витрат.

З цією метою пропонується створити спеціалізоване агентство з відновлення України на чолі з Європейською Комісією. Кінцевою економічною та політичною метою України є членство в ЄС, і відбудова має бути узгоджена з європейським законодавством. Більше того, сам процес європейської інтеграції може стати "дороговказом" для України.

Офіси та персонал Агентства мають бути розміщені в Україні. Оскільки відновлення України не є виключно європейською відповідальністю, до складу керівництва повинні входити представники України, ЄС та неєвропейських країн "Великої сімки". Наглядова рада Агентства повинна включати представників інших країн-донорів, міжнародних організацій та неурядових організацій.

Агентству буде корисний досвід Європейської Комісії, але воно має бути незалежним від Комісії та її правил, щоб мати можливість швидко розпочати роботу. Структура агентства має бути простою і зрозумілою, подібно до Органу управління Плану Маршалла або Органу з реконструкції та відновлення після землетрусу в Пакистані.

Три джерела фінансування відновлення України, які Україна наразі обговорює з міжнародними партнерами (Рис. 3.1) це:

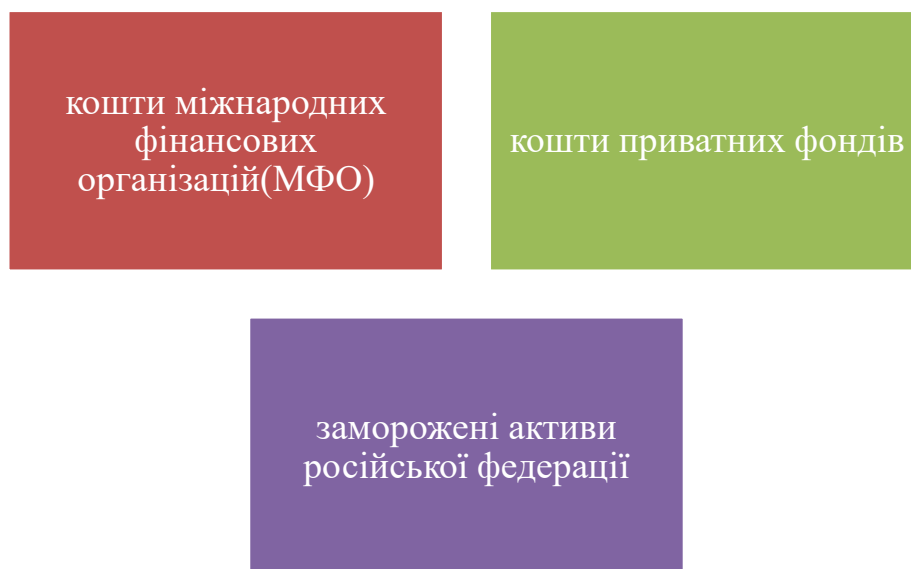

Рис. 3.1. Три джерела фінансування відновлення України
Джерело: складено за [22].

Заморожені активи Російської Федерації. За різними оцінками, це приблизно 300 мільярдів доларів США російських активів, розташованих на території держав-партнерів України, які можуть бути передані Україні для фінансування відновлення [22].

Уряди намагаються визначити ефективні механізми такої передачі. Наразі неможливо визначити часові рамки фінансування з цього джерела.

Приватний капітал. Приватний капітал виявив зацікавленість у можливостях, які відкриває відновлення України. Для мобілізації потоків приватного капіталу на проекти реконструкції були розроблені різні фінансові інструменти, включаючи змішане фінансування, яке поєднує різні джерела фінансування, такі як трастові фонди, інвестори та благодійники.

Очікується, що приватний капітал стане важливим фінансовим гравцем, якщо вдасться пом'якшити воєнні ризики одразу після війни

Міжнародні фінансові організації. Фінансування від міжнародних фінансових організацій наразі є чи не єдиним доступним для України джерелом фінансування проектів з відновлення, особливо для задоволення

нагальних потреб, які є пріоритетними для повернення українців на батьківщину, таких як відновлення енергетичної та логістичної інфраструктури.

Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Корпорація фінансового розвитку США, МФО та МФК є організаціями, які найбільше віддані підтримці приватного сектору. Ці МФО вживають заходів для впровадження програм та інструментів для підтримки України зараз і в період відновлення

Як зазначалося вище, Україна мала високий потенціал для економічного розвитку, незважаючи на триваючий військовий конфлікт та окупацію значної частини території. Також спостерігався високий рівень корупції. Стабільне зростання середньої заробітної плати, збільшення частки експорту, стабільне зростання ВВП, проведення реформ, зменшення державного тиску на економіку та покращення позицій у міжнародних дипломатичних колах призвели до коригування та змін у стратегії розвитку, сформульованій керівництвом держави. Для того, щоб країна швидко відновилася після військових дій, виникла необхідність передбачати та планувати майбутні політичні та зовнішньоекономічні рішення. Це вимагає не лише від вищого керівництва, а й від населення вміння адаптуватися до майбутніх змін. Необхідно терміново оцінити перспективи відновлення України, шукати інвестиції та міжнародну підтримку і допомогу, приймати відповідні рішення на законодавчому рівні, активно залучати провідні елементи державних інституцій, переглянути логістику і торгівлю, реформувати енергетичний сектор і впроваджувати відповідні реформи для інтеграції в Європейський Союз.

Стратегія післявоєнної відбудови України значною мірою залежатиме від міжнародної допомоги, інвестицій у сировинну, переробну та обробну промисловість, а також від процесів внутрішніх економічних реформ. Членство в ЄС вимагає стабільної економіки та конкурентних ринків. Щоб досягти цього, необхідно також брати до уваги економічні процеси, що

відбуваються в інших країнах світу. Адже там можуть бути приховані можливості для диверсифікації українського ринку. Територія України багата не лише на гумус, який сприяє продуктивному аграрному господарству, а й на мінеральні ресурси. Гірничодобувна та переробна галузі можуть відіграти ключову роль у відновленні та подальшому розвитку української економіки. Активний розвиток гірничодобувної галузі є важливим стратегічним напрямком для України [25].

Більшість розвинених країн використовують країни з менш розвинутою сировинною економікою як ресурсну базу, імпортуючи сировину, переробляючи її, створюючи додану вартість та експортуючи готову продукцію. У більшості випадків ці країни зосереджуються на видобувних та переробних галузях через брак ресурсів на своїй території. Концентруючись на виробництві промислових товарів, ці країни стають активними учасниками міжнародного поділу праці. Адаптація до цієї ситуації є зрозумілим процесом як в економічному, так і в політичному плані. Для України важливими є масштабні інвестиції у видобувні галузі та створення супутніх підприємств з переробки сировини та виробництва готової продукції. На думку автора, баланс між цими двома елементами є ключовим для розвитку української економіки та її довгострокових стратегічних перспектив після завершення конфлікту. Використання ресурсної бази країни в обробній промисловості та виробництві високотехнологічної продукції призведе до скорочення імпорту та збільшення експорту, що позитивно вплине на платіжний баланс.

У наступному розділі описано потенційні ресурси України та приклади того, як ці ресурси можуть бути використані для виробництва кінцевої продукції та отримання економічних вигод. Україна багата на паливо, метали та неметалеві корисні копалини. Україна посідає перше місце в Європі за запасами залізної, марганцевої, титанової та уранової руд, а близько 10% світових запасів марганцевої руди знаходяться на території України [63].

Титан є важливим елементом сучасного світу. Титан характеризується високою міцністю (вдвічі міцніший за сталь), корозійною стійкістю та легкою

вагою. Тому титан стає дуже важливим елементом у виробництві різних виробів, у тому числі військової техніки (гаубиця М777, яка довела свою ефективність у російсько-українській війні, виготовлена з титану, на відміну від сталевий гаубиці М198). Це робить М777 легшою, мобільнішою та дальнобійнішою), літаки (звичайно, літаки повинні витримувати екстремальні навантаження під час маневрів, але вони також повинні бути легкими), двигуни (щоб витримувати екстремальні навантаження), кораблі (для міцності) та кріплення[64].

За даними Геологічної служби США, Україна була основним постачальником мінерального концентрату та великим виробником губчастого титану в СНД; у 2018 році в Україні було вироблено близько 850.000 тонн титанового мінерального концентрату і експортувала близько 600.000 тонн. Крім того, Україна виробила 7170 тонн губчастого титану та 2460 тонн титанових злитків, що майже не змінилося порівняно з 2017 роком [65]. Це робить Україну однією з п'яти найбільших країн з видобутку титану. Галузь є перспективною та прибутковою. Тому довгострокова стратегічна перспектива передбачає розробку титанових родовищ і збільшення їх видобутку, враховуючи серйозну потребу в цьому металі. Наприклад, за словами генерального директора компанії Airbus Міхаеля Шоллхорна, один з найбільших виробників літаків планує найближчим часом відмовитися від російського титану [56].

Цю прогалину може заповнити Україна, але для збільшення виробництва необхідні інвестиції у видобуток титану; стратегічна перспектива вступу України до НАТО також може створити виробничі можливості для України у виробництві військового та іншого технічного обладнання. Ця можливість є вигідною як для України, так і для міжнародної спільноти завдяки близькості до ресурсних баз, розвиненій логістиці та великій кількості кваліфікованих фахівців. Сталь також є дуже важливим металом у сучасному виробництві. Вона використовується у виробництві телевізорів, радіоприймачів, комп'ютерів, акумуляторів і, перш за все, сталі. Розвідані

запаси заліза в Україні становлять близько 160 мільярдів тонн [67], і за даними Геологічної служби США, до 2021 року Україна вироблятиме 81 000 тонн заліза на рік на своїй території, випереджаючи Канаду (68 000 тонн), але відстаючи від Росії (100 000 тонн) [68].

Марганцева руда та продукти її переробки використовуються у чорній металургії для розкислення та десульфурації сталі та чавуну, а також додаються до спеціальних сталей. Марганець використовується при виплавці різних сплавів кольорових металів, у виробництві антикорозійних покриттів, скла, гальванічних батарей і фарб [69]. Україна посідає перше місце у світі за розвіданими запасами марганцю та друге - за загальними запасами. Нікелеві, кобальтові та літієві руди також набувають все більшого значення у зв'язку зі зростанням попиту на електромобілі. Українські запаси цих руд пропонують великий потенціал для видобутку, переробки та експорту [50]. Марганець і залізна руда роблять Україну перспективною країною для створення заводів з виробництва комп'ютерів. Високий рівень ІТ-освіти в Україні може призвести до створення власної Силіконової долини.

Розвиток урановидобувної галузі є важливим питанням довгострокового стратегічного курсу як України, так і міжнародної спільноти. Більша частина видобутого урану використовується для виробництва ядерної енергії. Наразі 10 відсотків електроенергії у світі виробляється за допомогою ядерної енергетики. Очікується, що ця цифра зростатиме, особливо з огляду на сучасну тенденцію до зменшення газової залежності від Російської Федерації та подолання дефіциту електроенергії. Низка країн вже почали використовувати ядерну енергетику або повертаються до неї, відмовляючись від концепції закриття АЕС (і переходу на інші джерела енергії), будуючи нові реактори або розробляючи нові енергетичні технології. Ще одним побічним продуктом видобутої руди є оксид урану, який використовується у виробництві скла, кераміки та оптичних виробів. Україна входить до десятки найбільших виробників урану, але останнім часом видобуток урану знижується: Після піку в 1 200 тонн у 2015 році видобуток урану в Україні впав до 800 тонн у 2016

році. Після того, як видобуток коливався на рівні 800 тонн ще кілька років, у 2021 році він знизився до 455 тонн [51].

Таке падіння негативно впливає на енергетичну безпеку України, оскільки до 2022 року атомні електростанції вироблятимуть близько 52% всієї електроенергії в Україні [52], а розвиток видобутку урану є частиною стратегічних перспектив країни для досягнення статусу енергонезалежної держави. Україна має всі необхідні ресурси для цього. Більше того, ринок видобутку урану в найближчому майбутньому стане більш прибутковим через санкційний тиск з боку Росії.

Доведені запаси в Україні становлять 270 000 тонн, а ресурси - близько 560 000 тонн. Натомість потреба України становить близько 2 500 тонн на рік [33]. Таким чином, для того, щоб задовольнити власний попит, Україні потрібно збільшити видобуток урану в 5-6 разів і почати експортувати уран на ринок замість того, щоб імпортувати його. В результаті торговельний баланс суттєво зміниться на користь України. І ринок урану пожвавиться в найближчому майбутньому. Бельгія відмовилася від закриття двох своїх реакторів і продовжить їх експлуатацію та постачання електроенергії до 2035 року [34]. Польща принаймні розпочала будівництво нової атомної електростанції [35]. Водночас європейські країни планують відмовитися від російського урану через новий пакет санкцій [36]. Це є сприятливим фактором для інвестицій в українську урановидобувну галузь. Крім того, атомні електростанції не забруднюють навколишнє середовище так, як теплові, тому ядерна енергетика повністю відповідає європейській політиці "зеленої" енергетики.

Слід також зазначити, що в регіоні Донбасу на сході України є значні поклади та басейни вугілля. Ціни на вугілля зросли за останні три роки, досягнувши найвищого рівня з 2008 року.

Оскільки на теплові електростанції припадає третина всього виробництва електроенергії в Україні, якнайшвидша реінтеграція окупованих територій та інвестиції у видобуток вугілля будуть пріоритетом для України.

Звичайно, наразі спостерігається активне інвестування у відновлювану енергетику, але, дивлячись на динаміку зі стратегічної перспективи, здається, що відновлювана енергетика не замінить традиційні методи виробництва електроенергії в Україні найближчим часом. Крім того, глобальна частка вугільних електростанцій є досить високою, щоб припустити повну відмову від вугілля як ресурсу. Крім того, запаси природного газу в Україні допомагають їй досягти енергетичної незалежності та експортних переваг: У 2020 році доведені запаси природного газу в Україні становили 349 мільярдів кубометрів. Це найбільший показник у Європі і поступається лише Норвегії з 2 088 мільярдами кубометрів [68].

Однак, оскільки більша частина газу знаходиться на сході України та на чорноморському узбережжі Кримського півострова, Україна має великий потенціал для того, щоб взяти під свій контроль ці території.⁶⁶ При правильній політиці Україна могла б задовольнити своє внутрішнє споживання газу та експортувати його в Європу, де газ особливо необхідний. У цьому відношенні існують широкі можливості. Однак для цього потрібні інвестиції в розробку газових родовищ. Одна з найбільших газотранспортних систем у світі розширюється для полегшення експорту газу. Найважливішою перевагою України є її розташування в чорноземному регіоні, де українська територія є дуже родючою і сприятливою для сільського господарства. Протягом тривалого часу основну частину українського експорту становили сільськогосподарські продукти, такі як зерно, олія, м'ясні продукти та мед.

Іншим важливим питанням є розмінування полів та пом'якшення наслідків військових дій. Ці заходи мають стратегічне значення для відродження аграрного сектору економіки та забезпечення продовольчої безпеки не лише в Україні, а й в усьому світі. Особливо це стосується Африки та Близького Сходу - регіонів, які є вразливими до імпорту продовольства. Важливим стратегічним аспектом післявоєнної відбудови України є відновлення житла та критичної інфраструктури. За даними Київського інституту економіки, станом на 1 вересня 2022 року збитки, завдані

інфраструктурі та житлу, сягнули 127 мільярдів доларів США. Якщо додати підприємства всіх секторів економіки, мости, дороги та транспортні засоби, то втрати сягають 600-650 мільярдів доларів США. Це становить 600-650 мільярдів доларів США, або 325-330 відсотків ВВП України у 2021 році [82]. За даними уряду, попередня програма відновлення для України оцінюється в 750 мільярдів доларів США. Заступник голови Адміністрації Президента заявив, що з початку війни було зруйновано понад 74 000 будинків [83]. За ініціативи міжнародних партнерів та союзників України було запропоновано план відновлення, в якому кожна країна могла б взяти на себе відповідальність за відбудову території.

Реалізація цієї стратегії дозволить значно прискорити відновлення сільських територій, вільних від наслідків обстрілів і конфлікту, а також привнести в українські міста сучасну європейську урбаністичну культуру. Необхідно також розвивати військово-промисловий комплекс України. Україна вже давно є великим експортером зброї і з початком війни активно розробляє нові технології. Ці технології включають протикорабельні ракети, безпілотні літальні апарати, самохідні артилерійські системи, протитанкові системи та багатоцільові ракетні комплекси, розроблені в 2000-х роках за стандартами озброєння НАТО і повністю складаються з українських компонентів (хоча використовуються іноземні компоненти і ракети), слід перезапустити проект танка Т-84-120 "Ятаган". Розвиток самодостатнього оборонно-промислового комплексу, орієнтованого як на внутрішній, так і на зовнішній ринки, є важливим елементом національної відбудови та оборонного будівництва. Як зазначалося в попередньому розділі, українська зброя наразі випробовується на практиці і вже довела свою надійність та руйнівну силу. Цей імідж вже закріпився за українською зброєю, і оскільки очікується, що вона користуватиметься високим попитом у провідних країнах світу, інвестиції в оборонну промисловість є гарною інвестицією для власників капіталу. Ресурсний фактор також є вагомим аргументом на користь України. Таким чином, Україна може створити незалежні індустріальні парки,

більшість матеріальних елементів яких надходитиме з української сировинної бази, що в кінцевому підсумку зменшить імпорт ресурсів з-за кордону і зміцнить багато власних галузей промисловості, таких як видобувна, переробна та логістична.

Також необхідно стимулювати розвиток технологічної складової всіх без винятку підприємств і переорієнтувати економіку з сировинної на виробництво та експорт продукції з високою доданою вартістю. Це дозволить українській економіці вийти на якісно новий рівень і збільшити експорт та конкурентоспроможність на міжнародному ринку, в тому числі в країнах-кандидатах на вступ до Європейського Союзу. Україна має багату сировинну базу та кваліфіковані людські ресурси для досягнення цієї стратегічної мети. Залучення іноземних інвестицій є основою для досягнення цієї стратегічної мети. Наявність достатніх промислових потужностей, потужної військової промисловості та готової продукції аграрного сектору створює проблему експорту цієї продукції за кордон. Оскільки українські залізниці мають іншу ширину колії, ніж європейські, доводиться будувати складні логістичні маршрути та шукати інші методи доставки, що робить транспортування продукції залізницею тривалим і дорогим. Рішенням є державні інвестиції в реконструкцію магістральних залізниць до європейських стандартів. Ці державні інвестиції зроблять значний внесок в імпортно-експортний потенціал країни, знизять собівартість наших товарів і підвищать нашу конкурентоспроможність на міжнародних ринках та в імпорті. Іншими словами, це забезпечить нашим громадянам доступ до більшої кількості товарів. Вторгнення Росії в Україну завдало збитків логістичній інфраструктурі приблизно на 95 мільярдів доларів США. США: У зв'язку з цим Кабінет Міністрів, зокрема міністр інфраструктури Олександр Кублаков, представив план відновлення інфраструктури України. Згідно з ним - реконструкція та нове будівництво 51 000 км доріг, будівництво понад 1400 мостів (з урахуванням стандартів НАТО), закупівля, ремонт та модернізація понад 7 000 одиниць рухомого складу, реконструкція та будівництво п'яти

нових аеропортів, модернізація трьох портів на Дунаї [85]. Реалізація цього плану значно підвищить логістичну гнучкість України, особливо завдяки реконструкції, модернізації та будівництву абсолютно нових логістичних маршрутів до Європи. Це надасть Україні багато можливостей для розвитку імпоротно-експортної діяльності, якості, кількості та обсяги якої відіграватимуть важливу роль у зростанні української економіки. Ця теза чітко підкреслена в Плані реструктуризації України [86]: ІТ-сектор є важливим стратегічним сектором в Україні. Пошкоджена та зруйнована інфраструктура, безперервні обстріли, окупація сільської місцевості та втеча 70 000 працівників були факторами, які мали найбільший вплив на українську економіку під час війни. Серед експортно-орієнтованих галузей лише ІТ-сектор збільшив свій експорт порівняно з попереднім роком, тоді як інші галузі зазнали значних втрат. Сприятливі умови для розвитку ІТ в Україні, такі як спрощена система оподаткування, відсутність державного втручання та жорсткого регулювання, забезпечили зростання ІТ-сектору, а не скорочення під час кризи/

До 2017 року ІТ-працівники мали проблеми з отриманням заробітної плати через валютні обмеження на експорт послуг. Щоб отримати зарплату, вони мали подавати до банків контракти та інвойси з українським перекладом та мокрою печаткою. Проект USAID ЛЕВ розробив та успішно ухвалив законопроект 4496, який усунув ці бар'єри. З 2017 року поповнення рахунків здійснюється за допомогою електронного підпису, а електронних інвойсів стало достатньо.

3.2. Перспективні напрямки співробітництва з міжнародними організаціями із залучення міжнародної допомоги для сектору будівництва України

Згідно зі звітом RDNA3, прямі збитки, яких зазнала Україна внаслідок війни за майже два роки, оцінюються приблизно в 138,2 млрд євро. Загальна

сума, необхідна для реконструкції та відновлення, оцінюється в понад 440,5 млрд євро. Основою ефективної політики відбудови є єдина архітектура стратегічного планування в багаторівневій системі управління, спрямована на подолання викликів воєнного часу та закріплення основних принципів післявоєнної відбудови України. Основними завданнями у створенні архітектури відбудови є: розробка профільними міністерствами документів секторального стратегічного планування (національних галузевих стратегій, планів заходів з їх реалізації, національних цільових програм); національних стратегій регіонального розвитку на 2021-2027 роки та планів заходів з їх реалізації; планів секторальної реструктуризації та розвитку регіонів України, наприклад, наскрізних документів тощо, які мають бути скоординовані. Уряд готує цілісну систему планових документів на національному, регіональному та місцевому рівнях. Ця система включає в себе [33]:

1) На національному рівні - оновлення Державної стратегії регіонального розвитку на період 2021-2027 років та планів заходів і секторальних стратегій з її реалізації. Документальна основа Державної стратегії регіонального розвитку України має офіційний і практичний статус важливого документа стратегічного планування на регіональному та місцевому рівнях. Державна стратегія регіонального розвитку охоплює потреби у відновленні, реконструкції та модернізації, включаючи специфічні потреби регіонів та населених пунктів. Галузева стратегія буде узгоджена з Державною стратегією регіонального розвитку України;

2) На регіональному рівні - регіональною стратегією розвитку та планом заходів з її реалізації, комплексною програмою відновлення регіону;

3) На місцевому рівні - регіональною стратегією розвитку, комплексним планом просторового розвитку території територіальної громади, Програмою комплексної реконструкції території, Програмою реконструкції та розвитку громади. Синхронізація стратегічних документів з Планом України забезпечує взаємодію, створює умови для повного врахування потреб регіональних та місцевих органів влади на основі принципу субсидіарності та уточнює

пріоритети на національному, регіональному та місцевому рівнях. Чітке формулювання стратегічних цілей та пріоритетів процесу відновлення, реконструкції та модернізації є основою для середньострокового бюджетного планування та забезпечує стратегічний розподіл наявних фінансових ресурсів як на центральному, так і на місцевому рівнях, що відображається у бюджетній декларації та середньострокових прогнозах місцевих бюджетів. Це вимагає, щоб відповідні бюджети максимально враховували всі наявні ресурси з різних джерел і механізмів, у тому числі кошти міжнародної технічної та фінансової допомоги. Визначення пріоритетів, фінансова стійкість та ефективність державних інвестицій на відновлення, реконструкцію та модернізацію вимагають запровадження стратегічного планування державних інвестицій разом із середньостроковим бюджетним плануванням та інтеграції інвестиційного менеджменту в бюджетний процес. З цією метою уряд розпочав перегляд існуючих процедур управління державними інвестиціями та прийняв план реформ. Ця дорожня карта зосереджена, зокрема, на:

- прийнятті рішень щодо державних інвестицій в контексті стратегічного та середньострокового бюджетного планування;

- уніфікації підходу до оцінки та відбору державних інвестиційних проектів, незалежно від джерел та механізмів фінансування, та створенні єдиного портфеля проектів для фінансування;

- використанні цифрових рішень у плануванні та управлінні державними інвестиціями з метою підвищення прозорості та підзвітності в процесі реалізації.

Важливим кроком до забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності використання фінансових ресурсів є інтеграція оцифрованих документів за допомогою таких ІТ-платформ, як DREAM та EConstruction, в єдину геоінформаційну систему для моніторингу та оцінки розвитку регіональних та місцевих органів влади [32].

Принципи реабілітації, реконструкції та модернізації Всі аспекти реабілітації, реконструкції та модернізації в Україні повинні базуватися на

принципах доброчесності, підзвітності, збалансованості, субсидіарності, ефективності, прозорості та довіри між урядом, громадянами, економічним розвитком та фінансовими установами. Ключовими компонентами цього принципу є принцип "відновлення краще, ніж до" для забезпечення сталих, ефективних, стійких та інклюзивних рішень для відновлення суспільств, що постраждали від військової агресії. Принцип "краще, ніж було" охоплює кілька вимірів і конкретних сфер політики. Метою застосування принципу "краще, ніж було" до всіх інвестицій у процес відновлення України, як це передбачено Планом відновлення України, є пом'якшення втрат добробуту, спричинених війною, та здійснення реконструкції, орієнтованої на розвиток сталої, інклюзивної, конкурентоспроможної та стійкої економіки. Основна мета принципу "краще, ніж було" закладена в загальну структуру мобілізації ресурсів, включаючи задоволення потреб у критично важливій інфраструктурі для підтримки економічного зростання та забезпечення стійкості цієї інфраструктури. Цей підхід значною мірою інтегрує принципи Баугаузу Нової Європи, де це доречно. Принцип "краще, ніж було" відображається, зокрема, у галузевих та регіональних політиках, спрямованих на відновлення громад та забезпечення їхнього сталого розвитку; забезпечення відповідності стандартам ЄС та впровадження ключових реформ для вступу України до ЄС сприятиме подальшому посиленню сталості процесу відновлення, реконструкції та модернізації, наближаючи Україну до ЄС. Принцип реконструкції "краще, ніж було" буде і надалі розвиватися Урядом з урахуванням правової бази ЄС та потреб у реконструкції, визначених за результатами Оперативної оцінки потреб України у відновленні та реконструкції (ОППР).

Це включатиме інтеграцію принципу "краще, ніж було" в систему управління державними інвестиціями з урахуванням найкращих практик ЄС та рекомендацій Світового банку, МВФ та інших організацій. Специфіка України вимагає швидкого відновлення та післявоєнної реконструкції в різних

секторах економіки. Нова процедура інтегрує принцип "краще, ніж було" в різні сектори економіки.

Виклики для державних фінансів, спричинені збройною агресією, зокрема швидке скорочення фіскального простору та зростання ризиків для стійкості боргу, вимагають більш ефективного вилучення та використання фінансових ресурсів для реконструкції, реконструкції та модернізації. Зокрема, це передбачає розробку критеріїв та рекомендацій щодо відбору найбільш ефективних фінансових інструментів та механізмів реалізації державних інвестиційних проектів з точки зору витрат, вигод та ризиків, у тому числі податкового характеру, як на з одного боку, а з іншого – на місцевому рівні. Механізми, що використовуються для фінансування реконструкції, реабілітації та модернізації, мають узгоджуватися з принципами інтегрованого управління державними інвестиціями та забезпечувати узгодженість пріоритетних проектів із середньостроковими бюджетними рамками, зберігаючи при цьому фіскальну стабільність та стійкість боргу. Уряд має намір оцінити потенціал участі приватного сектору та працювати над створенням сприятливого бізнес-середовища шляхом прийняття політичних рішень відповідно до макрофінансової стабільності, відображеної в цьому плані. Мета полягатиме в оптимізації використання обмежених державних ресурсів, коли немає альтернативи їх використанню. Уряд також продовжуватиме працювати з партнерами з розвитку, щоб сприяти розширенню відповідних механізмів зменшення ризиків, включаючи страхування та покращений доступ до фінансових інструментів.

Прозорість та підзвітність у процесах відновлення, реконструкції та модернізації, включаючи прозорість прийняття рішень та звітність за використані кошти та досягнутий прогрес. Принцип «всі все бачать» став основоположним в управлінні державними проектами з моменту впровадження в Україні електронної системи закупівель Prozorro [18]. Процес моніторингу інвестиційних проектів і визначення управлінських ролей на всіх етапах циклу державного інвестування є невід'ємною частиною системи

державних інвестицій, яку має впроваджувати Уряд на основі затвердженої дорожньої карти управління державними інвестиціями, як зазначено у відповідній розділ, описаний на тему управління державними фінансами. 38 Уряд має на меті забезпечити через впровадження цифрових рішень єдиний підхід до управління всіма процесами відновлення та реконструкції, включаючи облік збитків та механізм компенсації, комплексне планування інвестиційних проєктів та контроль за їх реалізацією, а також забезпечення публічного доступу до їх Інформація в режимі реального часу. Крім того, розширене використання цифрових інструментів на основі схвалених урядом методологій і рекомендацій дозволить приймати більш обґрунтовані рішення на всіх рівнях і допоможе, принаймні частково, компенсувати обмежені можливості для управління капітальними проєктами. Належний облік та перевірка пошкодженого та знищеного майна є важливою частиною процесу планування відновлення для забезпечення подальшої оцінки та компенсації збитків громадянам та підприємствам.

З цією метою Урядом створено Державний реєстр майна, пошкодженого або зруйнованого внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, терористичних актів та диверсій, який станом на лютий 2024 року містить верифіковану інформацію про понад 290 000 пошкоджених та зруйнованих об'єктів. Подальша систематизація цієї інформації, розробка національних інвестиційних проєктів та створення єдиного портфелю цих проєктів здійснюється на основі новітніх методологій управління державними інвестиціями, серед яких Національний реєстр, екосистема DREAM, інформаційна система "Єдина геоінформаційна система моніторингу та оцінки розвитку регіонів та місцевих громад", портал Dia, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, Єдина державна електронна система у сфері будівництва та Методика управління державними інвестиціями в Україні. Ефективне управління державними інвестиціями з чітким розподілом повноважень та відповідальності між ключовими зацікавленими сторонами сприяє конкурентному та прозорому

відбору проєктів та підтримує участь партнерів з розвитку. Портфель інвестиційних проєктів з чітко визначеними та оціненими стратегічними пріоритетами державних інвестицій слугує орієнтиром для партнерів з розвитку та забезпечує ефективне використання ресурсів у період відновлення. Буде впроваджено надійну, високоцифрову систему моніторингу проєктів [22]. Це передбачає використання нових ІТ-систем для бюджетного планування та моніторингу, а також DREAM (цифрової екосистеми для підзвітного управління відновленням).

При реалізації державних інвестиційних проєктів буде запроваджено обов'язкове використання системи Prozorro для всіх тендерів, а Закон про державні закупівлі буде гармонізовано з директивами ЄС шляхом внесення необхідних змін до системи Prozorro. Механізм управління процесом реабілітації, реконструкції та модернізації в Україні включатиме відповідні органи, уповноважені здійснювати нагляд за державними інвестиціями. Державна аудиторська служба аналізує та перевіряє законність та ефективність інвестиційних проєктів, що реалізуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, державної допомоги, державних та місцевих гарантій.

Партисипативна демократія та залучення зацікавлених сторін
Партисипативна демократія та залучення зацікавлених сторін залучають зацікавлені сторони до загального планування, забезпечують підзвітність уряду народу, а також надають механізми та методи залучення приватного сектору до процесів реконструкції, реконструкції та модернізації.

Модуль eDem екосистеми DREAM покликаний забезпечити прозорий, ефективний та демократичний процес відновлення. Розроблений з чотирма рівнями участі громадян відповідно до рекомендацій Ради Європи, модуль включає сповіщення про події, інтерактивну презентацію інформації та публічну презентацію проєктних ідей, які є ключовими для збільшення залучення громадян. Також можна подавати пропозиції, що дозволяє організаціям громадянського суспільства долучатися до реалізації своїх ідей

та збільшувати різноманітність і якість проектів реконструкції. Інноваційним аспектом модуля eDem є те, що зацікавлені сторони можуть об'єднуватися в команди, брати участь, обмінюватися ідеями та координувати свої зусилля. Це не лише полегшує спільну роботу, але й формує почуття спільноти, солідарності та відповідальності з акцентом на навчання та обміні найкращими практиками. Крім того, модуль eDem забезпечує механізм громадського контролю, включаючи забезпечення підзвітності та прозорості шляхом моніторингу прогресу проекту та виявлення невідповідностей. Електронне голосування та опитування є невід'ємною частиною цього модуля і сприятиме широкій участі у прийнятті рішень з ключових питань, пов'язаних з проектами та бюджетами реконструкції. Доповнюючи багаторівневі механізми координації, описані в розділі "Демократизація та регіональна політика", модуль eDem забезпечує безперервну та змістовну участь зацікавлених сторін у плануванні. Це реалізується через громадську експертизу, подання пропозицій, електронне голосування та залучення різних зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень та їх імплементації. Що стосується участі українських компаній та економічних організацій, то модуль eDem полегшує їх залучення, підвищуючи прозорість та довіру. Вони можуть брати участь у проектах реконструкції в якості інвесторів або підрядників, забезпечуючи рівні можливості зробити свій внесок своїми знаннями та досвідом. Така участь не лише зміцнює проекти реконструкції, але й підвищує конкурентоспроможність цих підприємств шляхом адаптації їхньої продукції та послуг до потреб ринку [31]. Участь громадськості в управлінні місцевими органами влади, відкритість місцевої влади та прозорість її роботи є ключовими елементами ефективного демократичного врядування та основними цілями реформи місцевого самоврядування. Децентралізація означає не лише передачу повноважень і ресурсів на місцевий рівень, але й посилення підзвітності органів місцевого самоврядування членам громади. Довіра представників громади до місцевої влади може бути забезпечена, насамперед, шляхом налагодження ефективної комунікації, створення дієвих

механізмів консультацій з громадськістю при формуванні програмних документів та прийнятті важливих для громади рішень, звітування та оприлюднення інформації про діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Процес проведення консультацій з громадськістю щодо проектів урядових рішень регулюється "Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики".⁴⁰ Процес проведення консультацій з громадськістю щодо проектів урядових рішень регулюється "Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики". Відповідні міністерства та відомства організують публічні консультації з громадськістю щодо проектів рішень Кабінету Міністрів, які мають суспільно важливе значення та регулюють права і обов'язки громадян України.

Українська бізнес-спільнота, бізнес-асоціації та організації громадянського суспільства відіграли важливу роль у підготовці цього Плану та зробили свій внесок у бачення ключових секторів української економіки через галузеві робочі групи, очолювані Міністерством економіки. Постійний діалог з представниками приватного сектору та громадянського суспільства, як в Україні, так і за її межами, є важливим для успіху зусиль з реабілітації, реконструкції та модернізації, включаючи реалізацію цього Плану, а також у більш широкому контексті зусиль з європейської інтеграції. Діалог ведеться як через спеціальні, так і через інституціоналізовані форми діалогу та координації, зокрема через Координаційну платформу багатосторонніх донорів для України, Глобальний договір ООН в Україні та економічні інституції.⁷ Фінансування реконструкції, відновлення та модернізації. Виділення Урядом коштів на реконструкцію, реабілітацію та модернізацію відповідатиме стратегічним пріоритетам України та середньостроковому бюджетному плану і базуватиметься на переглянутих процедурах управління державними інвестиціями, які застосовуватимуться до всіх джерел фінансування. Основою для фінансування буде єдиний портфель проектів, що включатиме державні інвестиційні проекти, які пройшли позитивну оцінку

відповідно до встановлених процедур. Щонайменше 20% безповоротної фінансової допомоги в рамках Компоненту I Українського фонду буде спрямовано на реабілітацію, реконструкцію та модернізацію органів місцевого самоврядування в Україні. Також буде посилено процедури моніторингу реалізації проектів та звітування про результати. Міністерство фінансів забезпечить оцінку фіскальних ризиків та посилення фіскальної стійкості державних інвестицій. Ці заходи будуть розроблені в Плані дій з управління державними інвестиціями (ПДУІ) і застосовуватися до інвестицій, передбачених в Українському плані. Відновлення, реконструкція та модернізація України фінансуватимуться за рахунок власних ресурсів України, коштів партнерів з розвитку, залучення інвестицій приватного сектору, а також заморожених та заставних активів країни-агресора. Зусилля Уряду, спрямовані на подальше підвищення стабільності та ефективності системи управління державними фінансами в цілому та її ключової складової - управління державними інвестиціями зокрема, сприятимуть зміцненню впевненості українських та іноземних стейкхолдерів у тому, що ресурси, передбачені на заходи з реконструкції та відновлення, будуть використані за призначенням. Для прискорення процесу відновлення Україна залучатиме приватні інвестиції. Залучення приватних інвестицій вимагатиме, серед іншого, - визначення пріоритетних секторів економіки, де приплив приватного капіталу сприятиме створенню доданої вартості та нових робочих місць; - впровадження реформ, у тому числі передбачених Українським планом, які забезпечать створення сприятливого середовища для приватних інвестицій та відновлення, реконструкції і модернізації країни, розробку інструментів гарантування приватних інвестицій та державно-приватних ризиків, розробку інструментів партнерства. Основним інструментом для відновлення України в рамках Українського фонду буде Компонент II "Інвестиційна програма для України", спрямований на залучення приватних та державних інвестицій. Завдяки створенню структури управління за участю Уряду та фінансових

установ-партнерів, включаючи Європейську Комісію та держави-члени ЄС, Український фонд забезпечить можливості для координації інвестицій.

Належне інвестиційне планування та визначення пріоритетів у державному та приватному секторах стане важливим інструментом, за допомогою якого уряд залучатиме додаткові інвестиції в країну. Інвестиції, які підтримуються Інвестиційною програмою в Україні, мають підтримувати відновлення на основі принципу «краще, ніж раніше» та зосереджуватися на зелених і цифрових технологіях для створення сталого бізнесу з продуктами та процесами, які відповідають стандартам ЄС [27]. Важлива фінансова підтримка для всіх типів бізнесу, включаючи розвиток доступного кредитування, цільову підтримку малих і середніх підприємств, а також більш капіталомісткі інвестиції в провідні галузі (такі як «зелена» металургія, машинобудування, інша обробка тощо), використання інструментів зниження ризиків та спільного фінансування за підтримки донорів. Пряма технічна допомога, можливо, зосереджена на таких критично важливих для зростання секторах, як агробізнес, металургія, машинобудування та ІТ, може допомогти компаніям вийти на нові ринки, перейти на продукти з вищою доданою вартістю та прийняти більш стійкі практики. Підприємства, якими володіють і керують жінки, можуть отримувати фінансову та нефінансову підтримку. Збільшенню інвестиційного потенціалу країни сприятимуть наступні кроки:

- Розробка та впровадження інструментів зниження ризиків та підвищення доступності кредитів для всіх секторів економіки;
- Надання фінансової підтримки у формі кредитів, грантів та гарантій високотехнологічним галузям промисловості та сільськогосподарської промисловості та експортоорієнтованим компаніям;
- Розвивати страхування військових ризиків та підвищувати рівень захисту від ризиків нових інвестиційних проєктів;
- Підтримка бізнесу в постраждалих від війни регіонах;
- Підтримка малого та середнього бізнесу, зокрема малого бізнесу, що належить жінкам, переселенцям та ветеранам;

- Сприяти проектному фінансуванню та фінансуванню розвитку як шляхів підвищення привабливості капіталовкладень;

– Відновлення логістичної інфраструктури, необхідної для доступу до ресурсів і ринків;

– Розробка технічної допомоги для визначення проектів з високим потенціалом мобілізації приватного капіталу та високим ефектом мультиплікації інвестицій;

- Забезпечення участі приватного сектору у відновленні, зокрема розвиток участі МСП у секторах, пріоритетних для відновлення та інвестицій, таких як будівництво, транспорт і логістика [30]. Очікується, що українська влада буде залучена до управління Інвестиційною програмою для України (Компонент II), а Міністерство економіки має забезпечити координацію зусиль з Наглядовою радою, сформованою відповідно до Положення про фінансовий фонд в Україні. Мінекономіки створить механізм взаємодії між урядом та Європейською комісією з метою:

- регулярного перегляду єдиного пакету державних проектів;

- регулярний перегляд статусу реалізації та майбутнього пакету підтримки приватного сектора міжнародними фінансовими організаціями, європейськими фінансовими установами, двосторонніми європейськими фінансовими установами, експортно-кредитними агентствами та іншими організаціями.

Міністерство економіки за підтримки Міністерства фінансів та Міністерства інфраструктури забезпечить, щоб єдиний пакет проектів, що складається з державних інвестиційних проектів, позитивно оцінених у встановленому порядку, становив основу для фінансування за Компонентом II. Мінекономіки підтримуватиме постійний діалог з представниками українського та міжнародного приватного сектору та громадянського суспільства.

Цей діалог має вирішальне значення для успіху зусиль з відновлення, реконструкції та модернізації. Взаємодія та координація відбувається в

спеціальних та інституціоналізованих форматах, включно з Багатосторонньою донорською координаційною платформою для України.

Регулярні перевірки статусу реалізації та майбутньої підтримки державного та приватного секторів у рамках Компоненту II забезпечать відповідність асигнувань пріоритетам плану та пріоритетам, визначеним під час підготовки звітів RDNA. Спроможність використовувати ресурси Заходи щодо забезпечення спроможності виявляти, координувати та спрямовувати наявні ресурси для зміцнення спроможності українських інституцій на всіх рівнях влади для виконання завдань з відбудови країни були забезпечені органом влади, створеним Урядом [41].

Для забезпечення його роботи Мінекономіки побудує модель посади та функціонування, а інтегрована ІТ-система управління державними інвестиційними проектами (DREAM) забезпечить робочі місця та методикку підготовки, оцінки та аналізу реалізації інвестиційних проектів.

Створити в уряді центри передового досвіду з управління державними інвестиціями та розробити механізми залучення зовнішніх експертів, особливо на етапі підготовки проектів, за рахунок технічної допомоги завдали шкоди державному бюджету.

При реалізації державних інвестиційних проектів витрати головного розпорядника коштів бюджету розраховуються за методикою, визначеною Мінфіном для підвищення ефективності та визначення рівня виконання завдань державної політики.

Взаємодія з донорами, фінансовими установами та існуючими координаційними структурами Для забезпечення координації та мобілізації підтримки з боку міжнародних партнерів для вирішення нагальних макрофінансових потреб України, пріоритетних потреб для відновлення, реконструкції та модернізації України, Багатосторонньої координаційної донорської платформи для України (надалі – Платформа).

Зокрема, платформа забезпечує координацію перевірених даних, зібраних урядом щодо потреб і зобов'язань у макроекономічній підтримці,

пріоритетних потреб для відновлення та економічного відновлення в довгостроковій перспективі, реконструкції та модернізації, а також сприяє мобілізації міжнародної фінансової підтримки від партнерів із багатьох різних країн.

Платформа сприятиме постійному діалогу та регулярному обміну інформацією між міжнародними партнерами та Україною щодо прогресу в задоволенні пріоритетних потреб України у відбудові та фінансової підтримки, яка надається для вирішення цих проблем [23].

Платформа також спрямована на забезпечення майбутнього економічного відновлення та реконструкції, а також на сприяння регулярному обміну інформацією про хід реформ і координацію короткострокових пріоритетних потреб, термінових і середньострокових, включаючи потреби, визначені в RDNA, Плані України та інших.

Платформа також є форумом для координації існуючих механізмів фінансової співпраці, таких як Фінансовий шлях G7, Координаційна група G7 з питань енергетичної інфраструктури та Координаційна група IFI.

Крім того, Платформа прагне об'єднати свої зусилля та зусилля багатьох партнерів, які представлені та працюють в Україні, з метою покращення координації на галузевому рівні щодо потреб і проектів також у сфері відновлення України.

Україна використовуватиме цифрові інструменти (наприклад, ІТ-системи Міністерства фінансів, Міністерства інфраструктури DREAM тощо), щоб забезпечити збір і представлення точних і перевірених даних про потреби, проекти відновлення, платежі та розподіл капіталу в 44 різних країнах.

Спираючись на ці дані, Україна регулярно інформуватиме своїх партнерів про свої потреби у відновленні, стан реалізації проектів відновлення та поточне використання коштів.

Висновки до розділу 3

Післявоєнна відбудова сектору будівництва України вимагає системного та комплексного підходу. Необхідно акцентувати увагу на

реконструкції та модернізації інфраструктури, відновленні житлового фонду та створенні умов для підтримки підприємств будівельної галузі. Розвиток енергоефективних технологій та стимулювання сталого будівництва також є важливими аспектами стратегії відновлення.

Поглиблене співробітництво з Міжнародним валютним фондом (МВФ) для здійснення фінансової реформи та підтримки фінансової стабільності. Розширення співпраці з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) та іншими міжнародними установами для залучення фінансових ресурсів та технічної підтримки для проектів відновлення інфраструктури та житлового фонду. Розвиток партнерства з Європейським Союзом та іншими країнами-партнерами для надання технічної та фінансової допомоги у сфері будівництва та реконструкції.

Ці напрямки співробітництва забезпечать ефективне використання міжнародної допомоги для відновлення сектору будівництва України та сприятимуть стабілізації економіки країни після періоду воєнного конфлікту.

ВИСНОВОК

Отже, у теорії міждержавне співробітництво розглядається як спосіб подолання складних проблем сьогодення, що виникають внаслідок технологічного, економічного та політичного розвитку, а також складності світу. Співпраця між державами, заснована на спільному пошуку рішень конкретних проблем, сприяє розвитку більш тісних зв'язків між державами і зміцнює простір, в якому з часом природним чином виникає більш тісна міждержавна співпраця.

За останні 70 років види допомоги з метою розвитку диверсифікувалися, як і проблеми, які ця допомога покликана вирішити, починаючи з реконструкції Європи до кібербезпеки. Що з останніх тенденцій, так це те, що сфера міжнародного розвитку змінюється і стає більш творчою: окремі особи або приватні корпорації прагнуть брати участь у проектах розвитку, як це робили міжнародні організації та уряди протягом багатьох років, тому з'являються нові шляхи та нові типи . допомоги розвиваються.

На макрорівні метою є загальна оцінка міжнародного співробітництва в країні, визначення важливості міжнародного співробітництва у вирішенні регіональних проблем на національному рівні, узагальнення досягнутих результатів та прийняття рішень щодо підтримки та подальшого розвитку такого співробітництва.

Таким чином, можна синтезувати досягнення дослідників у сфері міжнародного співробітництва та оцінити ефективність міжнародного співробітництва з метою уніфікації теоретичної бази.

Будівельна галузь стабільно розвивалася в звичайні часи: За даними Державної служби статистики України, у 2021 році будівельний сектор зафіксував значні темпи зростання. Водночас у першому півріччі 2022 року індекс будівельної продукції був на 38,5% вищим, ніж за аналогічний період 2022 року. У першому півріччі 2023 року індекс будівельної продукції перевищив не лише аналогічний період 2022 року, а й аналогічний період 2021

року. Так, індекс будівельної продукції у I півріччі 2021 року становив 102,9%. Індекс будівельної продукції за видами робіт у січні-червні 2023 року був таким: будівництво - 103%, зокрема: житлове - 94,1%, нежитлове - 109,5%; цивільні споруди - 134%.

Найбільша частка прямих збитків припадає на житлові будинки (37,3%, 53,6 млрд доларів США) та інфраструктуру (25,2%, 36,2 млрд доларів США). Збитки, завдані корпоративним активам, склали щонайменше 11,3 млрд доларів США і продовжують зростати. Ще 8,7 мільярда доларів США припадає на прямі збитки, завдані війною сільськогосподарському сектору. Прямі збитки від руйнування та пошкодження громадських об'єктів (соціальних, освітніх, наукових, медичних, культурних, спортивних та адміністративних будівель) склали близько 13,69 млрд доларів США.

Загальна площа пошкоджених або зруйнованих будівель становить 83,1 млн м², що становить 8,2% від загальної площі житлового фонду України. За попередніми оцінками, 15,4 тис. житлових будинків (загальною площею 18,6 млн кв. м) було пошкоджено частково (менше 10%). Середні пошкодження (від 10% до 40%) отримали 65 700 будинків (загальною площею 35,3 млн кв. м), тоді як 72 700 будинків (загальною площею 29,6 млн кв. м) були повністю зруйновані (понад 40% руйнувань).

Будівельний сектор України потребує термінового реагування на виклики війни; за оцінками Укравтодору, на відновлення пошкоджених війною доріг та будівель потрібно щонайменше 900 млрд грн, що за наявності коштів займе 3-4 роки. Необхідно відремонтувати 23,5 тисячі кілометрів доріг та понад 300 штучних споруд, зруйнованих російськими окупаційними військами.

Втім, подолати наслідки руйнувань та повноцінно розвиватися будівельному сектору заважає низка проблем. Серед них - перехід війни у "затяжну фазу", порушення або відсутність логістики доставки будівельних матеріалів, брак кваліфікованої робочої сили, зростання цін на матеріали та

паливо, перенаправлення державного бюджету на фінансування потреб збройних сил, а також окупація територій.

Україна не може відновитися самотужки. Але ні Україна, ні міжнародна спільнота не повинні втратити цю можливість. Україна творчо перетворює виклики на можливості. Світ має бути настільки ж креативним у прийнятті ризиків та пошуку можливостей. Успіх чи невдача відновлення України матиме значний вплив на майбутнє Європи та перспективи безпеки у світі.

Економіка України зазнала значного спаду, але вона продовжує функціонувати, незважаючи на війну, а міжнародні партнери допомагають їй у цьому. Серед них - великі організації, уряди окремих країн та волонтерські організації.

Післявоєнна відбудова сектору будівництва України вимагає системного та комплексного підходу. Необхідно акцентувати увагу на реконструкції та модернізації інфраструктури, відновленні житлового фонду та створенні умов для підтримки підприємств будівельної галузі. Розвиток енергоефективних технологій та стимулювання сталого будівництва також є важливими аспектами стратегії відновлення.

Поглиблене співробітництво з Міжнародним валютним фондом (МВФ) для здійснення фінансової реформи та підтримки фінансової стабільності. Розширення співпраці з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) та іншими міжнародними установами для залучення фінансових ресурсів та технічної підтримки для проектів відновлення інфраструктури та житлового фонду. Розвиток партнерства з Європейським Союзом та іншими країнами-партнерами для надання технічної та фінансової допомоги у сфері будівництва та реконструкції.

Ці напрямки співробітництва забезпечать ефективне використання міжнародної допомоги для відновлення сектору будівництва України та сприятимуть стабілізації економіки країни після періоду воєнного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамська І. Сучасний стан й тенденції розвитку будівельної галузі України. Галицький економічний вісник. 2019. № 5. С. 7–15. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30934/2/GEB_2019v60n5_Adamska_ICurrent_state_and_trends_of_7-15.pdf
2. Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Повоєнне відновлення міст України: зелена відбудова та зелена трансформація. Аналітичний документ. - 2022. - С. 13-29;
3. Боровик М. В., Балкова В. Ю. Особливості управління інформаційно-комунікаційним забезпеченням діяльності підприємств будівельної галузі. Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 11 листоп, 2022 р. Одеса, 2022. С. 10–13. URL: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/epf/ekonom_pidpr/naukova_diyalnist/conf_2022.pdf#page=10 (дата звернення 29.01.2024)
4. Інститут аналітики та адвокації. Зруйноване і пошкоджене житло: програми відновлення як важливий етап відбудови. 5 Березня 2024. <https://iaa.org.ua/articles/destroyed-and-damaged-housing-recovery-programmes-as-an-important-stage-of-reconstruction/> (дата звернення 09.02.2024)
5. Будівельний сектор має потужності для відновлення України. USAID. URL: <https://era-ukraine.org.ua/budivelnyy-sektor-maie-potuzhnosti-dlia-vidnovlennia-ukrainy/> (дата звернення 13.02.2024);
6. Будівництво нового житла скоротилось вдвічі – Держстат. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/12/16/695106/> (дата звернення 13.02.2024)
7. REPORT: GREEN JOBS AND POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE. Razom we stand. URL: <https://razomwestand.org/en/article/report-green-jobs-and-post-war-reconstruction-ukraine> (дата звернення 17.02.2024);

8. В умовах війни: що відбувається у будівельному секторі. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/896001.html> (дата звернення 17.02.2024)
9. Вашків О.П., Галузева структура національної економіки України та постіндустріальна економіка. Тернопіль, 2016. URL: https://www.researchgate.net/publication/315733008_Galuzeva_struktura_nacionalnoi_ekonomiki_Ukraini_ta_postindustrialna_ekonomika
10. Вишлінський Г., Репко М. та ін. Економіка України під час війни: звіт за жовтень 2022. Центр економічної стратегії. German Economic Team. 22 с.
11. Відбудова України після війни: Що варто зробити вже зараз. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10/17/705238/> (дата звернення 13.02.2024);
12. Rebuilding Ukraine: how will policy-makers shape the country after the war? Economics Observatory. URL: <https://www.economicsobservatory.com/rebuilding-ukraine-how-will-policy-makers-shape-the-country-after-the-war> (дата звернення 14.02.2024)
13. Відновити будівництво під час війни: чотири головних виклики. URL: <https://mind.ua/openmind/20251137-vidnoviti-budivnictvo-pid-chas-vijni-chotiri-golovnih-vikliki> (дата звернення 09.01.2024)
14. The Reconstruction of Ukraine. Bankwatch Network. URL: <https://bankwatch.org/project/the-post-war-reconstruction-of-ukraine> (дата звернення 15.01.2024)
15. Відродження будівельної галузі в умовах війни. Український центр сталевих будівництва. URL: <https://uscc.ua/news/vidrozdzenna-budivelnoi-galuzi-v-umovah-vijni> (дата звернення 17.02.2024);
16. Городніченко Ю., Сологуб І., Беатріс В. Відбудова України: принципи та політика. - 2023. Паризький звіт 1. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf.
17. REBUILDING UKRAINE: WHAT THE INTERNATIONAL COMMUNITY NOW NEEDS TO CONSIDER. IDOS. URL: <https://www.idos->

research.de/en/policy-brief/article/rebuilding-ukraine-what-the-international-community-now-needs-to-consider/ (дата звернення 09.02.2024)

18. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayini-monitorynh-2603> (дата звернення 15.02.2024);

19. Допомога світу у відбудові України: стратегічні рішення та конкретні проєкти. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3701599-dopomoga-svitu-u-vidbudovi-ukraini-strategichni-risenna-ta-konkretni-proekti.html> (дата звернення 03.02.2024)

20. Економічна правда. За 11 місяців АЕС виробили 52% всієї електроенергії, це співставно цифрам минулих років. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/12/27/669571/> (дата звернення 10.02.2024)

21. Економічна правда. Міні-АЕС для України: чи врятують країну малі модульні реактори, про які згадував Зеленський. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/18/693990/#4> (Дата звернення 12.02.2024)

22. Енциклопедія сучасної України. Залізні руди. URL: <https://esu.com.ua/article-14768> 68. USGS Mineral Commodity Summaries 2022 - Iron Ore.

23. Європейська правда. Бельгія продовжить роботу АЕС до 2035 року через зростання цін на енергоресурси. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/07/22/7143668/> (Дата звернення 20.02.2024)

24. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. - 2023. - С. 8-23;

25. Ukraine needs \$486 bln to recover, rebuild after nearly two years of war – World Bank. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-needs-486-bln-recover-rebuild-after-nearly-two-years-war-world-bank-2024-02-15/> (дата звернення 18.02.2024)
26. Київська школа економіки. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вересня 2022 року. URL: https://kse.ua/wpcontent/uploads/2022/10/Sep22_FINAL_Sep1_Damages-Report.pdf
27. Коба О. В. Ризики і загрози економічної безпеки будівельної галузі України в умовах воєнного стану. “The 4 th International scientific and practical conference “Eurasian scientific discussions” (May 8–10, 2022)
28. Концепція стратегії повоєнного відновлення та розвитку України. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf> (дата звернення 20.02.2024);
29. Міністерство Економіки України «Інвестиції в Україну та відновлення економіки». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki> (Дата звернення 01.03.2024)
30. Міністерство Фінансів України. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (Дата звернення 25.02.2024)
31. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua> (Дата звернення 03.03.2024)
32. Повоєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові рішення. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf> (Дата звернення 28.02.2024)

33. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. «Україна відкрита для світу як інвестиційна гавань у час змін – Володимир Зеленський». URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-vidkritadlya-svitu-yak-investicijna-gavan-u-chas-z-65513> (Дата звернення 05.03.2024)
34. Прогноз розвитку галузі будівництва у 2023 році. URL: <https://ua.ifsukraine.com/prognoz-rozvitku-galuzibudivnictva-u-2023-roci/> (Дата звернення 02.03.2024)
35. РБК-Україна. Незалежність в цифрах. Як змінилася економіка України за 30 років. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/nezavisimost-tsifrahizmenilas-ekonomika-1629802576.html> (Дата звернення 10.03.2024)
36. РБК-Україна. Підтверджені запаси урану в Україні складають 270 тисяч тонн. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/podtverzhdennye-zapasy-uranaukraine-sostavlyayut-1564395565.html> (Дата звернення 10.03.2024)
37. Серьогіна Н. В., Вішня Я. С. Вплив рівня інвестування на розвиток будівельної галузі. Економіка та підприємництво. 2022. № 1 (124). С. 57–60. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/1_2022/11.pdf.
38. Слово і Діло. Аналітичний портал. Які вимоги висував МВФ до України за останні 26 років. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/04/23/infografika/finansy/yaki-vymohyvysuvav-mvf-ukrayinu-ostanni-26-rokiv> (Дата звернення 15.03.2024)
39. Спільне. Commons. «Сировинні ресурси – сировинна країна: ситуація в гірничо-металургійному комплексі України». URL: <https://commons.com.ua/uk/sirovinni-resursi-sirovinna-krayina-dosituatsiyi-v-girnicho-metalurgijnomu-kompleksi-ukrayini/> (Дата звернення 17.03.2024)
40. Статті Державного бюджету України на 2023 рік щодо будівництва. URL: <https://construction-market.korfor.com.ua/derzhavnyi-biudzhhet-ukrainy-shchodo-budivnytstva/> (Дата звернення 19.03.2024)
41. STATEMENT ON SUSTAINABLE AND TRANSFORMATIVE POST-WAR RECONSTRUCTION IN UKRAINE. WWF. URL: <https://wwfcee.org/our->

offices/ukraine/statement-on-sustainable-and-transformative-post-war-reconstruction-in-ukraine (Дата звернення 18.03.2024)

42. У I півріччі 2023 індекс будівельної продукції зріс до 118,4%. Скільки-Скільки. URL: <https://skilky-skilky.info/u-i-pivrichchi-2023-indeks-budivelnoi-produktsii-zris-do-118-4/> (дата звернення 17.03.2024);

43. Урядовий портал. «Держгеонадра: Попит на електрокари підняв питання запасів та видобутку кольорових металів в Україні». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhgeonadra-popit-na-elektrokari-pidnyavpitannya-zapasiv-ta-vidobutku-kolorovih-metaliv-v-ukrayini> (Дата звернення 19.03.2024)

44. Урядовий портал. Ukraine Recovery Conference: Олександр Кубраков презентував план «виживання» інфраструктури України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraine-recovery-conference-oleksandr-kubrakov-prezentuvav-plan-vyzhyvannia-infrastruktury-ukrainy> (Дата звернення 05.04.2024)

45. Шаповал Н., Федосенко М., Грибановський О., Терещенко О. Повоєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові рішення. Policy Paper. - 2022. - С. 9-28;

46. Що допоможе будівельній галузі пережити 2023 рік: думка фахівців. URL: https://realestate.24tv.ua/shho-dopomozhe-budivelniy-galuzi-perezhiti-2023-rik-dumka-fahivtsiv_n2239796 (Дата звернення 13.04.2024)

47. Mitigating corruption in the post-war reconstruction of Ukraine. СМІ. URL: <https://www.u4.no/publications/mitigating-corruption-in-the-post-war-reconstruction-of-ukraine> (дата звернення 21.04.2024)

48. Як організувати допомогу для відбудови. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/yak-organizuvaty-dopomogu-dlya-vidbudovy> (дата звернення 15.04.2024);

49. CIA. Country Comparisons Debt – external. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/debt-external/country-comparison>

Мінфін Зовнішній державний борг України. URL:

- <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/> (Дата звернення 14.04.2024)
50. Do IT Like Ukraine. IT Ukraine Association. 33 p. URL: <https://itukraine.org.ua/files/reports/2022/DoITLikeUkraine2022.pdf> (Дата звернення 20.04.2024)
51. INN URANIUM. Investing News Top 10 Uranium-producing Countries (Updated 2022). URL: <https://investingnews.com/daily/resourceinvesting/energy-investing/uranium-investing/uranium-producing-countries/> (Дата звернення 20.04.2024)
52. LB.ua. Війна з Росією завдала Україні збитків на 600 млрд євро, – Урсула фон дер Ляєн. URL: https://lb.ua/economics/2022/11/30/537563_viyna_z_rosiieyu_zavdala_ukraini.html (Дата звернення 24.04.2024)
53. OPEC. Annual Statistical Bulletin. 2021. Table 9.1. World proven natural gas reserves by country. С.76.
54. PolskieRadio. У Польщі побудують три атомні електростанції. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/3064625,u-polszczipobudujut-tri-atomni-elektrostanicii> (Дата звернення 22.04.2024)
55. Reuters. «Airbus says to decouple from Russian titanium 'in months'». URL: https://lb.ua/world/2022/12/02/537839_airbus_planuie_vidmovitisyia_vid.html (Дата звернення 25.04.2024)
56. Steel Done Vikant. «Тверді метали: титан». URL: <https://vikant.com.ua/ua/news/titan>
57. USGS. Titanium Statistics and Information. URL: <https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-informationcenter/titanium-statistics-and-information> (Дата звернення 02.05.2024)
57. ThePage. З початку повномасштабної війни в Україні зруйновано понад 74 тисячі житлових будинків — ОП. URL: <https://thepage.ua/ua/news/vijna-v-ukrayini-zrujnovano-vzhe-ponad-74-tisyachi-zhitlovih-budinkiv> (Дата звернення 06.05.2024)

58. Zaxid.net. План відновлення України. URL:
https://zaxid.net/plan_vidnovlennya_ukrayini_n1546850 (Дата звернення
29.04.2024)
59. European Business Association. Дослідження. URL:
<https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/> (Дата звернення
02.05.2024)